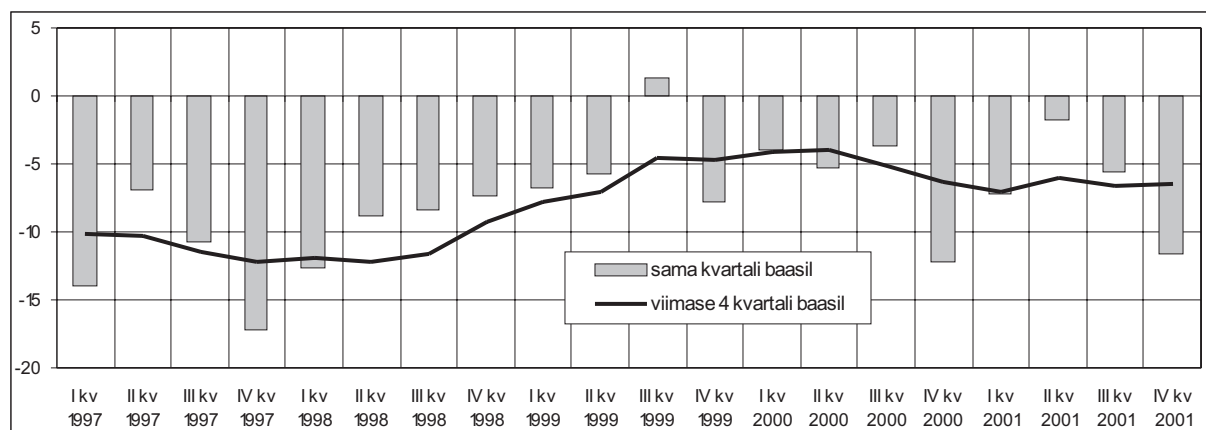

LÜHIÜLEVAADE

2001. aasta esialgse maksebilansi¹ põhjal jäi jooksevkonto puudujääk suhtena oodatavasse sisemajanduse koguprodukti (SKP) 2000. aasta tasemele, olles 6,5% ja andes tunnistust Eesti majanduse suhtelisest edukusest maailmamajanduse kasvu üldise aeglustumise tingimustes. Kaupade ja teenuste bilansi negatiivne saldo oli väiksem pärast 1993. aastat – 4,1% oodatava SKP suhtes. Otseinvesteeringute sisse- ja väljavool olid viimase aastakümne suurimad. Eestisse tehtud otseinvesteeringute tulukuse jätkuv kasv oli seekord peamine põhjus, miks jooksevkonto puudujääk suurenes 0,7 miljardi krooni võrra.

Kvartalite lõikes mõjutasid jooksevkonto saldot peamiselt hooajalised tegurid. Traditsiooniliselt oli puudujääk suurim aasta viimases kvartalis, kuid erinevalt 2000. aastast ei olnud selle põhjuseks mitte niivõrd suurenenud nõudlus importkaupade järele, kuivõrd otseinvesteeringutulude väljavoolu ja ostetud teenuste kasv (vt joonis 1).

Joonis 1. Jooksevkonto saldo SKP suhtes (%)

Kapitali netosissevool kattis jooksevkonto puudujäägist ligi 90%, ülejäänud kaeti reservidest. Maksebilansi üldbilanss kujunes seetõttu negatiivseks (vt tabel 1). Reservide vähenemine oli tingitud eelkõige rahapoliitika operatsioonilise raamistiku reformist². Kaupade ja teenuste käive ületas sisemajanduse koguprodukti 1,8 korda, mis näitab Eesti majanduse suurt avatust.

¹ 2001. aasta täpsustatud ning 2002. aasta I kvartali esialgne maksebilanss avaldatakse Eesti Panga koduleheküljel (<http://www.ee/epbe>) 17. juunil 2002 kell 12.

² Selle tulemusena said krediitiasutused võimaluse vähendada Eesti Pangas hoitavaid kohustuslikke reserve. Alates 1. jaanuarist 2001 võisid krediitiasutused täita kohustusliku reservi nõuet kuni 25% ulatuses euro-nimiväärtusega ning kõrge krediitireitinguga võlakirjadega, mis tõhustas rahasüsteemi sujuvat ning efektiivset toimimist valuutakomitee raames. Alates 1. juulist suurenes sama võimalus 50%ni. Enne 2001. aastat tuli aga pankadel kogu reservinõue täita keskpangas olevate kroonihoiustega.

Tabel 1. Eesti maksebilanss (mln kr)*

	1999	2000					2001				
	Kokku	I	II	III	IV	Kokku	I	II	III	IV	Kokku
Jooksevkonto	-3 607,7	-758,4	-1 179,7	-796,7	-2 708,3	-5 443,1	-1 557,6	-431,0	-1 352,1	-2 822,8	-6 163,5
Kaupade ja teenuste bilanss	-3 755,4	-875,5	-817,3	55,4	-2 665,8	-4 303,2	-1 055,7	-357,7	-744,1	-1 813,7	-3 971,2
Kaubandusbilanss	-12 096,9	-2 420,5	-3 594,0	-2 627,4	-4 851,6	-13 493,5	-3 004,9	-3 029,3	-3 795,4	-3 979,7	-13 809,3
Kaupade eksport f.o.b	36 995,2	12 174,2	13 366,7	13 958,1	16 514,0	56 013,0	16 229,0	15 964,4	12 295,5	14 151,5	58 640,4
Kaupade import f.o.b	-49 092,1	-14 594,7	-16 960,7	-16 585,5	-21 365,6	-69 506,5	-19 233,7	-18 993,7	-16 090,9	-18 131,2	-72 449,5
Teenuste bilanss	8 341,5	1 545,0	2 776,7	2 682,8	2 185,8	9 190,3	1 949,0	2 671,6	3 051,3	2 166,0	9 837,9
Teenused: kredid	21 951,9	5 195,3	6 666,1	7 004,7	6 619,7	25 485,8	5 802,1	7 351,0	7 924,6	7 714,0	28 791,7
Teenused: deebet	-13 610,4	-3 650,3	-3 889,4	-4 321,9	-4 433,9	-16 295,5	-3 853,1	-4 679,4	-4 873,3	-5 548,0	-18 953,8
Tulude bilanss	-1 505,8	-459,6	-930,9	-1 446,0	-646,9	-3 483,4	-1 171,2	-945,9	-1 251,3	-1 755,9	-5 124,3
Tulud: kredid	1 964,3	324,1	539,4	570,6	573,9	2 008,0	559,7	622,4	672,5	843,6	2 698,2
Tulud: deebet	-3 470,1	-783,7	-1 470,3	-2 016,6	-1 220,8	-5 491,4	-1 730,9	-1 568,3	-1 923,8	-2 599,5	-7 822,5
Ülekannete bilanss	1 653,5	576,7	568,5	593,9	604,4	2 343,5	669,3	872,6	643,3	746,8	2 932,0
Ülekanded: kredid	2 257,5	689,4	673,2	720,6	756,0	2 839,2	792,3	991,4	779,8	883,4	3 446,9
Ülekanded: deebet	-604,0	-112,7	-104,7	-126,7	-151,6	-495,7	-123,0	-118,8	-136,5	-136,6	-514,9
Kapitali- ja finantskonto	5 916,6	-1 033,2	2 301,6	1 824,1	4 419,6	7 512,1	-1 330,4	1 411,3	1 158,3	4 101,7	5 340,9
Kapitalikonto	17,8	63,7	111,6	56,4	46,8	278,5	16,3	44,6	11,4	17,7	90,0
Finantskonto	5 898,8	-1 096,9	2 190,0	1 767,7	4 372,8	7 233,6	-1 346,7	1 366,7	1 146,9	4 084,0	5 250,9
Otseinvesteeringud	3 208,2	743,6	599,7	2 005,8	2 252,3	5 601,4	3 004,6	296,9	883,6	1 926,7	6 111,8
Välismaale	-1 239,8	-370,8	-661,0	40,2	-51,5	-1 043,1	-259,4	-1 280,0	-1 370,5	-331,5	-3 241,4
Eestisse	4 448,0	1 114,4	1 260,7	1 965,6	2 303,8	6 644,5	3 264,0	1 576,9	2 254,1	2 258,2	9 353,2
Portfelliinvesteeringud	156,0	210,4	3 069,7	-589,5	-835,7	1 854,9	1 323,4	633,6	263,6	-245,4	1 975,2
Nõuded	-1 894,9	516,3	1 278,3	-548,5	-673,1	573,0	-62,4	83,5	512,1	-351,0	182,2
Omandiväärtpaberid	187,0	104,5	-4,7	-115,4	68,9	53,3	431,4	-5,9	-65,6	-170,0	189,9
Võlaväärtpaberid	-2 081,9	411,8	1 283,0	-433,1	-742,0	519,7	-493,8	89,4	577,7	-181,0	-7,7
Kohustused	2 050,9	-305,9	1 791,4	-41,0	-162,6	1 281,9	1 385,8	550,1	-248,5	105,6	1 793,0
Omandiväärtpaberid	3 292,3	89,4	134,5	91,8	-854,5	-538,8	-1,9	502,5	-144,0	213,9	570,5
Võlaväärtpaberid	-1 241,4	-395,3	1 656,9	-132,8	691,9	1 820,7	1 387,7	47,6	-104,5	-108,3	1 222,5
Muud investeeringud	2 534,6	-2 050,9	-1 479,4	351,4	2 956,2	-222,7	-5 674,7	436,2	-0,3	2 402,7	-2 836,1
Nõuded	-1 651,2	-755,8	-2 856,8	-1 246,5	2 039,8	-2 819,3	-5 271,2	-1 974,2	484,6	1 712,0	-5 048,8
Pikaajaline kapital	421,8	-312,1	-145,7	-587,1	-63,8	-1 108,7	-536,3	-500,5	487,1	311,9	-237,8
Lühiajaline kapital	-2 073,0	-443,7	-2 711,1	-659,4	2 103,6	-1 710,6	-4 734,9	-1 473,7	-2,5	1 400,1	-4 811,0
Kohustused	4 185,8	-1 295,1	1 377,4	1 597,9	916,4	2 596,6	-403,5	2 410,4	-484,9	690,7	2 212,7
Pikaajaline kapital	1 691,5	-1 135,3	154,8	399,3	31,3	-549,9	695,5	447,6	136,0	158,8	1 437,9
Lühiajaline kapital	2 494,3	-159,8	1 222,6	1 198,6	885,1	3 146,5	-1 099,0	1 962,8	-620,9	531,9	774,8
Vead ja täpsustused	-511,3	499,2	215,1	-756,9	244,1	201,5	434,1	-302,6	-397,2	358,1	92,4
Üldbilanss	1 797,6	-1 292,4	1 337,0	270,5	1 955,4	2 270,5	-2 453,9	677,7	-591,0	1 637,0	-730,2
Reservid	-1 797,6	1 292,4	-1 337,0	-270,5	-1 955,4	-2 270,5	2 453,9	-677,7	591,0	-1 637,0	730,2

* Vastavalt täiendava informatsiooni laekumisele on korrigeeritud eelnevate perioodide andmeid.

JOOKSEVKONTO puudujäägi peamine põhjus oli taas **väliskaubandusbilansi** negatiivne saldo, mis ulatus ligi 14 miljardi kroonini ja oli veidi suurem 2000. aasta omast. Väliskaubanduse defitsiidi suhe SKPsse vähenes 15,8%lt 14,4%ni. Väliskaubanduskäibe tormiline kasv, mis ilmnas 2000. aastal ja rajanes suures osas tööstluskaupade mahu ja osatähtsuse kiirel tõusul, on vaibunud. Kaupade väljavedu moodustas 2001. aastal 59 ja sissevedu 72 miljardit krooni, suurenedes võrreldes 2000. aastaga 4–5%. Maailma majanduskonjunktuuri halvenemise tõttu vähenes tööstluskaupade maht III kvartalis poole võrra, kuid hakkas IV kvartalis jälle suurenema. Ka toimus aasta lõpus normaal- ehk lõppekspordi ja -impordi märgatav kasv peaaegu kõigi kaubagruppide lõikes. Nende aastakasv ulatus 13–14%ni. Eesti peamised väliskaubanduspartnerid olid Euroopa Liidu riigid, kelle osatähtsus aastases kaubakäibes oli 70%.

Teenuste bilansi ülejääk suurenes 2001. aastal 7% ja moodustas ligi 10 miljardit krooni, kompenseerides sarnaselt eelmise aastaga üle 70% väliskaubandusdefitsiidist. Teenuste sisseost suurenes nende ekspordist mõnevõrra kiiremini – vastavalt 16 ja 13%. Veo- ja reisiteenused

moodustasid 73% teenuste käibest. Kõrge tulusega olid eelkõige reisisuunused, mille positiivse saldo suhe nende käibesse moodustas 45% (veoteenustel 24%). Kaaluka osa ülejäägi suurenemisse andsid ehitusteenused, mille positiivne saldo kasvas enam kui kaks korda.

Viimase paari aasta iseloomulikuks tendentsiks on olnud **tulude bilansi** puudujäägi kiire kasv. 2001. aastal moodustas see 5,1 miljardit krooni, olles ligi poole suurem kui 2000. aastal. Puudujäägi kasv oli seotud peamiselt välisinvesteeringute tulukuse tõusuga Eestis. Välisinvestorite tuludest moodustasid ligi 70% otseinvesteeringutulud, millest omakorda 70% oli jaotamata kasum (kajastub arvestuslikult otseinvesteeringute sissevooluna) ja 23% väljamakstud dividendid.

Ülekannete bilansi saldo oli 2,9 miljardi krooniga positiivne.

KAPITALI- JA FINANTSKONTO ülejääk oli 5,3 miljardit krooni, olles ligi 30% väiksem kui 2000. aastal. Seejuures ületas otseinvesteeringute positiivne saldo kapitali- ja finantskonto saldod 0,8 miljardi krooni võrra. Positiivne oli ka portfelliinvesteeringute saldo, muude investeeringute vormis toimus aga kapitali väljavool.

Välismaised **otseinvesteeringud** Eestisse ulatusid rekordilise 9,4 miljardi kroonini. Kõigi aegade suurimad olid ka Eesti residentide otseinvesteeringud välismaale, mis moodustasid kolmandiku otseinvesteeringute sissevoolust.

Mitteresidentide otseinvesteeringutest Eestisse moodustasid ligi kolmveerandi investeeringud omakapitali ning neljandik oli seotud laenu- ja muude kohustuste kasvuga investorite ees. Põhiinvestorid olid Soomest, Rootsist ja Hollandist, paigutusi tehti eelkõige rahandusse, energeetikasse, gaasi- ja vesivarustusse, töötlevasse tööstusesse ning kaubandusse.

Välismaale paigutatud otseinvesteeringutest kulus ligi 60% aktsia(osa)kapitali omandamiseks või suurendamiseks. Riikidest domineeris ülekaalukalt Leedu ning sektoritest rahandus, tööstus ning veondus ja side.

Portfelliinvesteeringute netosissevool moodustas 2 miljardit krooni, olles ligilähedast sama suur kui 2000. aastal. Kapitali sissevool toimus valdavalt kohustuste suurenemise arvel: võlaväärtpaberikohustused kasvasid 1,3 ja omandiväärtpaberikohustused 0,6 miljardit krooni. Portfelliinvesteeringute kohustuste kasv oli eelkõige seotud krediidasutustega, sh nende täiendavate võlakirjaemissioonidega I kvartalis.

Muude investeeringute väljavool ületas nende sissevoolu 2,8 miljardi krooni võrra, erinevalt 2000. aastast, mil sisse- ja väljavool olid enam-vähem tasakaalus. Nõuded kasvasid 5 ja kohustused 2,2 miljardi krooni võrra. Nõuete kasv oli seotud peamiselt nii krediidasutuste välisvarade suurenemisega kohustusliku reservi hoidmise korra muutumise tõttu kui ka aasta lõpul intensiivistunud krediidasutuste lühiajaliste laenude andmisega. Märkimisväärselt kasvasid ka muu sektori välishoiused. Kohustuste kasv põhines peamiselt muu sektori pikaajalistel laenudel, mille maht suurenes 1,8 miljardit krooni.

Maksebilansi **RESERVID** vähenesid 0,7 miljardit krooni.

MUUTUSED MAKSEBILANSI ÜLDISTES MAJANDUSINDIKAATORITES

Eesti majandus reageeris 2001. aastal toimunud maailma majandusarengu üldisele aeglustumisele ning sellega kaasnenud välisnõudluse vähenemisele tasakaalustatult. 2000. aastal paranenud kaupade ekspordi ja impordi suhe säilis ka 2001. aastal, hoolimata Eesti krooni tugevnemisest (vt tabel 2).

Tabel 2. Maksebilansi rahvusvaheliselt võrreldavad põhinäitajad

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Väliskaubanduse käibe osatähtsus SKP suhtes (%)	122,8	106,7	124,0	124,1	112,8	146,9	137,5
Kaubaeksport/-import (%)	73,7	64,1	67,2	70,7	75,4	80,9	80,7
Nominaalne efektiivne vahetuskurss (% eelmise aasta suhtes)	125,3	100,0	97,2	108,8	117,1	97,3	101,3
Reaalne efektiivne vahetuskurss (dets.1992 = 100)	128,6	141,0	145,7	164,3	176,3	169,6	173,0
Kaubandustingimused	107,4	107,7	108,8	108,8	107,9	112,6	118,4
Maksebilansi üldbilanss (välisreservide muutus, mln kr)	1 200,4	1 228,4	2 771,3	126,4	1 797,6	2 270,5	-730,2
Välisreservide muudu osatähtsus SKP suhtes (%)	2,9	2,3	4,3	0,2	2,4	2,7	-0,8
Jooksevkonto saldo (mln kr)	-1 899,0	-4 806,9	-7 813,2	-6 752,0	-3 607,7	-5 443,1	-6 163,5
Jooksevkonto ilma valitsusülekanneteta (mln kr)	-3 052,8	-5 812,2	-9 146,0	-8 306,3	-5 022,8	-7 343,5	-8 619,6
Valitsusülekanneteta jooksevkonto defitsiit (% SKP suhtes)	7,6	11,1	14,3	11,3	6,6	8,6	9,0
Valitsusülekannded (neto, mln kr)	1 153,8	1 005,3	1 332,8	1 554,3	1 415,1	1 900,4	2 456,1
Valitsusülekannded (% RKP suhtes)	2,8	1,9	2,2	2,2	1,9	2,3	2,6
Majanduse koguvälisvõlg (% SKP suhtes)		30,6	57,4	55,2	56,2	59,2	60,8
Välisvõla teenindus (% kogueksporti suhtes)	1,1	3,3	1,6	1,2	1,1	1,3	1,0

2001. aastat iseloomustas töötuse osatähtsuse tuntav vähenemine väliskaubanduskäibes, Eestisse tehtud välismaiste otseinvesteeringutulede jätkuv kasv ning viimase aastakümne suurim otseinvesteeringute sisse- ja väljavool.

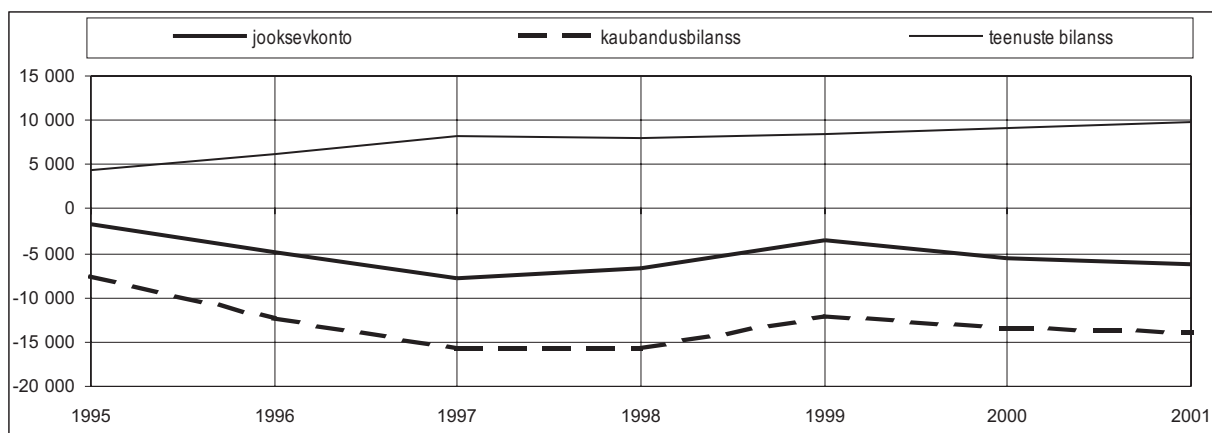
Otseinvesteeringute positiivne saldo kattis peaaegu täielikult jooksevkonto puudujäägi. Rahapoliitilise raamistiku muutustest tingituna suurenes muude investeeringute väljavool, ületades portfelliinvesteeringute vormis toimunud kapitali sissevoolu ligi 0,9 miljardi krooni võrra. Seetõttu jäi maksebilansi üldbilanss negatiivseks ja keskpanga reservid kahanesid 730 miljoni krooni võrra.

Majanduse koguvälisvõlg (tagasimaksmisele kuuluvad väliskohustused) kasvas ja moodustas suhtena oodatavasse SKPsse 61%. Seevastu avaliku sektori netovälisvõlg kahanes 0,5 miljardi krooni võrra ja moodustas aasta lõpuks 1,3 miljardit krooni. Avaliku sektori välisvõla teeninduseks kulunud summad ei ületanud 1% kaupade ja teenuste kogueksportidist.

JOOKSEVKONTO

2001. aastal jätkusid põhiliselt eelmisel aastal alanud tendentsid (vt joonis 2). Jooksevkonto tarbimiskulutused ületasid 2001. aastal jooksevtulusid 6,16 miljardit kr (6,5% oodatava SKP

suhtes), mis vastab ligikaudu eelmise aasta suhtelisele puudujäägile. Sesoonselt oli neljanda kvartali jooksevkonto defitsiit peaaegu võrdne kolme esimese kvartali puudujääkide summaga, mis sarnaneb samuti eelmise aasta dünaamikaga.

Joonis 2. Eesti maksebilansi jooksevkonto, väliskaubandusbilansi ja teenuste bilansi võrdlus (f.o.b hindades, mln kr)

Jooksevkonto puudujäägi põhikomponent – väliskaubanduse defitsiit – kasvas aastaga mõõdukalt (315 mln kr). Kuna samal ajal leidis aset teenuste bilansi ülejäägi suurenemine ligi 650 mln kr võrra, siis kaupade ja teenuste kogubilansi negatiivne saldo vähenes 4,3-lt miljardilt 4-le mld kroonile. Jooksevkonto puudujäägi 0,7 miljardi krooni suurusele kasvule avaldas 2001. aastal, sarnaselt 2000. aastaga, enim mõju eelkõige tulude bilansi negatiivse saldo suurenemine.

Kaubad

Väliskaubanduse kiire arengutempo pidurdus 2001. aastal eelnenud aastaga võrreldes tunduvalt. Kaupade väljavedu moodustas 58,6 ja sissevedu 72,4 mld krooni (koos maksebilansi meetodikast tulenevate täiendustega, import f.o.b. hindades), kasvades 2000. aastaga võrreldes ca 4%. Väliskaubandusbilansi negatiivne saldo suurenes 2000. aastaga võrreldes veidi ja moodustas 13,8 mld krooni (vt tabel 3).

Kaupade eksport **põhikaubandusstatistika**³ järgi oli 57,5 ja import c.i.f hindades 75,2 mld krooni (vt joonis 3). Väliskaubanduspuudujääk moodustas 17,6 mld krooni, olles 0,9 mld krooni võrra suurem kui 2000. aastal.

Eesti väliskaubanduse 2001. aasta suvisest mõõnaperioodist põhjustatud kaupade ekspordi ja impordi märkimisväärne langus, mis kulmineerus III kvartalis, kompenseeriti IV kvartalis kaubakäibe tunduva elavnemisega. Põhjuseks oli nii nn **normaalekspordi ja -impordi**⁴ suurenemine peaaegu kõikide tootegruppide lõikes kui **ka tööstuskaupade sisse- ja väljaveo**

³ Järgnev analüüs ei sisalda Eesti Panga statistikaosakonna poolt maksebilansi väliskaubandusbilanssi tehtud täiendusi (kapitalikaupade remont, välisriikidest ostetud proviant jt). Import on c.i.f hindades ja analüüsitud kaupleva maa järgi.

Eesti Panga väliskaubandusanalüüsides kasutatakse põhikaubanduse süsteemi (*special trade system*), st eksport ei sisalda eelnevalt tollilattu imporditud kaupade taasväljavedu ega vormistamist vee- ja õhusõidukite varudeks. Import ei sisalda imporditud kaupade tolliladustamist, lisatud on kaupade tarned tollilaost vabaks ringluseks ja töötamiseks.

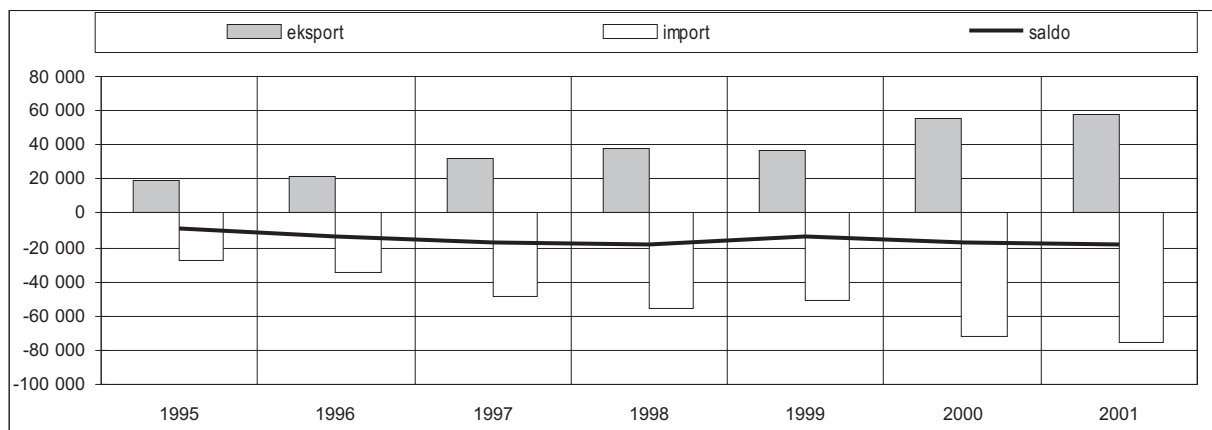
⁴ Normaaleksport – Eestis toodetud kaupade ja Eesti juriidilistele isikutele kuuluvate kaupade väljavedu; ei hõlma tööstuskaupade väljavedu. Normaaliimport – kaupade sissevedu Eestisse sisetarbimiseks; ei hõlma sissevedu töötlemiseks.

suur kasv masinate ja seadmete, garderoobikaupade ning metallitoodete osas. Aasta kokkuvõttes tööstluskaupade sisse- ja väljavedu siiski vähenes, normaaleksport ja -import aga suurenes tunduvalt, põhjustades kaubakäibe 4%lise kasvu (vt tabel 4).

Tabel 3. Kaupade ekspordi ja impordi dünaamika

	Põhieksport			Põhiimport			Saldo (mln kr)
	Maht ¹ (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste ekspordis (%)	Maht ¹ (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste impordis (%)	
1993	10 762,7		70,8	12 687,7		78,7	-1 925,0
1994	15 828,5	47,1	70,4	20 444,4	61,1	79,4	-4 615,9
1995	19 428,2	22,7	66,0	27 043,7	32,3	82,6	-7 615,5
1996	21 833,4	12,4	62,1	34 121,6	26,2	82,8	-12 288,2
1997	31 846,5	45,9	63,4	47 499,3	39,2	82,4	-15 652,8
1998	37 786,3	18,7	64,5	53 511,8	12,7	80,8	-15 725,5
1999	36 995,2	-2,1	62,8	49 092,1	-8,3	78,3	-12 096,9
2000	56 013,0	51,4	68,7	69 506,2	41,6	81,0	-13 493,2
2001	58 640,4	4,7	67,1	72 449,5	4,2	79,3	-13 809,1

¹ Maksebilansi väliskaubanduse osabilansi andmed.

Joonis 3. Eesti väliskaubandusbilanss (mln kr)

Tabel 4. Põhieksport ja -import tolliprotseduuride järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2000	2001	2000	2001	2001/2000
Normaaleksport	31 765,9	35 463,0	57,2	61,7	11,6
Tööstluskaupade väljavedu	23 736,4	22 055,3	42,8	38,3	-7,1
Põhieksport	55 502,3	57 518,3	100,0	100,0	3,6
Normaalimport	49 596,3	56 309,8	68,7	74,9	13,5
Tööstluskaupade sissevedu	22 639,9	18 850,4	31,3	25,1	-16,7
Põhiimport	72 236,2	75 160,2	100,0	100,0	4,0

Normaaleksporti 12%lise aastakasvu tagas toidukaupade (kala ja kalatooted, piimatooted), mööblitoodete, masinate ja seadmete (mitmesugused osad, tarvikud, kaablid), garderoobikaupade (puuvillane ja linane riie, voodipesu jne) ning transpordivahendite lisatarvikute (turvavööd) väljaveo suurenemine. **Normaalimport** suurenes aastaga 14%, kusjuures sissevedu kasvas kõikide kaubagruppide lõikes. Suurimat mõju normaalimpordi kasvule avaldasid transpordivahendid

(sõiduautod), masinad ja seadmed (arvutid, mobiil- ja lauatelefonid, kaablid), keemiakaubad (ravimid ja plasttooted), garderoobikaubad (puuvill ja linakiud, jalatsid) ning mitmesugused toidukaubad. **Töötluskaupade** sisse- ja väljavedu vähenes mobiilsidevahendite ja metalltoodete arvel, garderoobikaupade töötlus veidi suurenes võrreldes 2000. aastaga.

Lõpptarbimise järgi vähenes **kaupade väljaveos** tunduvalt kapitalikaupade maht ja osatähtsus, moodustades 19% põhieksportidist (vt tabel 5). Kapitalikaupade tähtsaim kaubaartikkel oli endiselt mobiiltelefonid, veel eksporditi mitmesuguseid elektrilisi aparate ja haagiseid. Tähtsamad kaubaartiklid vahetarbimises olid töötlemata ja vähetöödeldud puit, mobiiltelefonide osad, kaablid ja metallkonstruktsioonid. Tarbekaupadest eksporditi mööblit ja mööblidetaile, kalatooteid ning valmisriideid.

Tabel 5. Põhieksport lõpptarbimise järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muutus (%)
	2000	2001	2000	2001	2001/2000
Kapitalikaubad	13 954,4	10 681,4	25,1	18,6	-23,5
Vahetarbimiskaubad	28 132,3	31 381,7	50,7	54,6	11,6
Tarbekaubad	12 724,4	14 818,6	22,9	25,8	16,5
Muud	691,2	636,6	1,2	1,1	-7,9
Kokku	55 502,3	57 518,3	100,0	100,0	3,6

Ka **importdis** vähenes kapitalikaupade ja suurenes vahetarbimis- ja tarbekaupade sissevedu, põhjustades viimatinimetatute osatähtsuse tõusu (vt tabel 6). Kapitalikaupadest toodi Eestisse peamiselt signalisatsiooniseadmeid, arvuteid, kaubaveoautosid, mobiiltelefone. Vahetarbimiskaupade import koosnes põhiliselt elektri- ja elektroonikatööstuse valdkonna komponentidest ja kaablitest. Tarbekaupadena imporditi farmaatsiatooteid, mööblit, jalatseid, majapidamispaperit, toidukaupu jne.

Tabel 6. Põhiimport lõpptarbimise järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muutus (%)
	2000	2001	2000	2001	2001/2000
Kapitalikaubad	13 888,2	12 864,7	19,2	17,1	-7,4
Vahetarbimiskaubad	38 516,2	39 935,1	53,3	53,1	3,7
Tarbekaubad	14 162,1	15 915,6	19,6	21,2	12,4
Muud	5 669,6	6 444,8	7,8	8,6	13,7
Kokku	72 236,2	75 160,2	100,0	100,0	4,0

Väliskaubandusbilansis muutus kapitalikaupade 2000. aasta väike ülejääk taas suureks puudujäägiks (vt tabel 7), vahetarbimis- ja tarbekaupade puudujääk aga vähenes.

Tabel 7. Väliskaubandussaldo lõpptarbimise järgi (mln kr)

	2000	2001
Kapitalikaubad	66,2	-2 183,3
Vahetarbimiskaubad	-10 383,9	-8 553,5
Tarbekaubad	-1 437,8	-1 097,0
Muud	-4 978,4	-5 808,2
Kokku	-16 733,9	-17 642,0

Riikide ühenduste lõikes vähenes Euroopa Liidu osatähtsus Eesti kaubavahetuses ja moodustas analüüsiperioodil ligi 70%, kaubavahetus Kesk- ja Ida-Euroopa ning SRÜ riikidega aga elavnes (vt tabel 8 ja 9). Suurimad kaubanduspartnerid Euroopa Liidust olid Soome, Rootsi, Saksamaa, Holland, Suurbritannia ja Taani, Kesk- ja Ida-Euroopast Läti, Leedu, Poola ja Ungari, SRÜ riikidest Venemaa, Ukraina ja Valgevene ning muudest riikidest Norra, USA, Jaapan, Hongkong ja Korea.

Tabel 8. Põhieksport riikide ühenduste järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muutus (%)
	2000	2001	2000	2001	2001/2000
Euroopa Liidu riigid	41 021,1	39 909,3	73,9	69,4	-2,7
Kesk- ja Ida-Euroopa riigid	6 163,9	6 827,5	11,1	11,9	10,8
SRÜ riigid	1 843,8	2 569,1	3,3	4,5	39,3
Ülejäänud riigid	4 293,7	5 941,4	7,7	10,3	38,4
Vabatsoon ¹	2 179,8	2 271,0	3,9	3,9	4,2
Kokku	55 502,3	57 518,3	100,0	100,0	3,6

¹Vabatsooni eraldi väljatoomine on tingitud sellest, et alates 1. novembrist 1999 kasutusele võetud tolliprotseduurikood 78 (kaupade paigutamine tolli vabatsooni ootele) ei võimalda enamikul juhtudel ekspordi sihtriiki kindlaks teha.

Tabel 9. Põhiimport riikide ühenduste järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muutus (%)
	2000	2001	2000	2001	2001/2000
Euroopa Liidu riigid	53 256,3	52 553,0	73,7	69,9	-1,3
Kesk- ja Ida-Euroopa riigid	7 015,6	8 877,1	9,7	11,8	26,5
SRÜ riigid	7 067,2	7 521,2	9,8	10,0	6,4
Ülejäänud riigid	4 897,1	6 208,9	6,8	8,3	26,8
Kokku	72 236,2	75 160,2	100,0	100,0	4,0

Väliskaubandusbilansi puudujääk suurenes 2000. aastaga võrreldes Euroopa Liidu ning Kesk- ja Ida-Euroopa riikide lõikes, vähenes aga kaubavahetuses SRÜ ja muude riikidega (vt tabel 10).

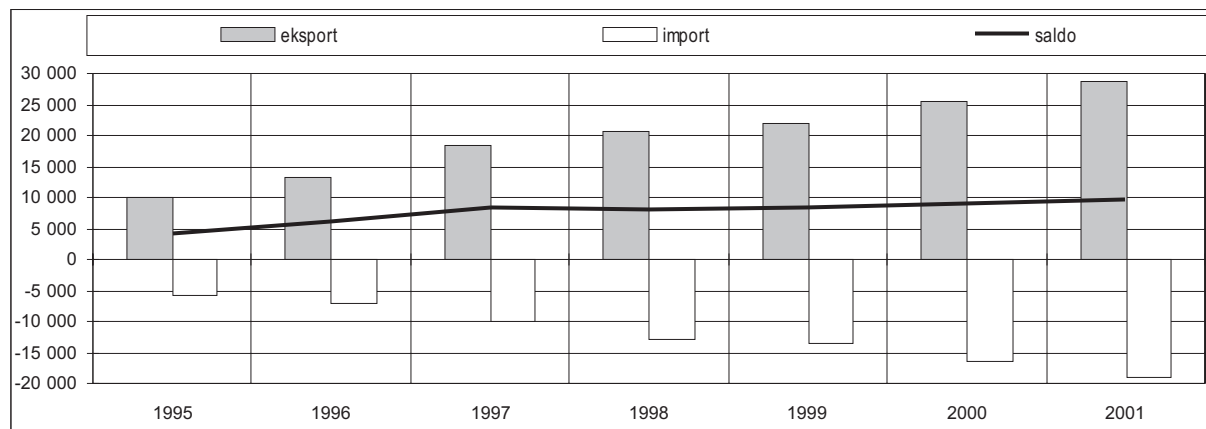
Tabel 10. Väliskaubandussaldo riikide ühenduste järgi (mln kr)

	2000	2001
Euroopa Liit	-12 235,2	-12 643,8
Kesk- ja Ida-Euroopa riigid	-851,7	-2 049,6
SRÜ riigid	-5 223,4	-4 952,1
Ülejäänud riigid	-602,9	-267,6
Vabatsoon	2 179,3	2 271,0
Kokku	-16 733,9	-17 642,0

Teenused

2001. aastal oli **teenuste bilansi ülejääk** 9,8 miljardit krooni (vt joonis 4 ja tabel 11), kattes 71% väliskaubanduse defitsiidist. Võrreldes 2000. aastaga kasvasid teenuste eksport ja import märkimisväärselt kiiremini kui kaupade eksport ja import.

Teenuste bilansi struktuuris tõusis reisi- ja ehitusteenuste osatähtsus põhiliselt veoteenuste osakaalu kahanemise arvel (vt tabel 12). Kuigi reisi- ja veoteenused moodustasid endiselt teenuste bilansi kõige kaalukama osa, jätkus 2000. aastal alanud ehitusteenuste käibe kiire areng ka 2001. aastal.

Joonis 4. Teenuste bilansi dünaamika (mln kr)

Tabel 11. Teenuste eksport ja import

	Põhieksport		Põhiimport		Saldo	
	Maht (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Maht (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Maht (mln kr)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)
1993	4 434,3	81,7	3 437,2	78,2	997,1	95,0
1994	6 657,0	50,1	5 301,3	54,2	1 355,7	36,0
1995	10 022,9	50,6	5 692,6	7,4	4 330,3	219,4
1996	13 352,8	33,2	7 107,8	24,9	6 245,0	44,2
1997	18 366,7	37,5	10 134,0	42,6	8 232,7	31,8
1998	20 804,0	13,3	12 754,8	25,9	8 049,2	-2,2
1999	21 951,9	5,5	13 610,4	6,7	8 341,5	3,6
2000	25 485,8	16,1	16 295,5	19,7	9 190,3	10,2
2001	28 791,7	13,0	18 953,8	16,3	9 837,9	7,0

Tabel 12. Teenuste bilansi saldod olulisemate teenuseliikide järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)	
	2000	2001	2000	2001
Veoteenused	5 150,6	5 336,2	56,0	54,2
Reisiteenused	5 127,8	5 544,8	55,8	56,4
Ehitusteenused	366,6	819,8	4,0	8,3
Äriteenused	-158,9	-153,0	-1,7	-1,6
Valitsusteenused	-1 470,2	-1 743,2	-16,0	-17,7
Muud	174,4	33,3	1,9	0,3
Teenused kokku	9 190,3	9 837,9	100,0	100,0

Teenuste eksport suurenes 2001. aastal 3,3 miljardit krooni ehk 13% (vt tabel 13). Keskmisest kiiremini kasvas ehitusteenuste (üle kahe korra) ja äriteenuste eksport. **Teenuste import** suurenes 2001. aastal 16%, kusjuures keskmisest kiiremini kasvasid veoteenuste (20%) ning ehitusteenuste import (83%). Reisiteenuseid osteti võrreldes 2000. aastaga vähem (vt tabel 14).

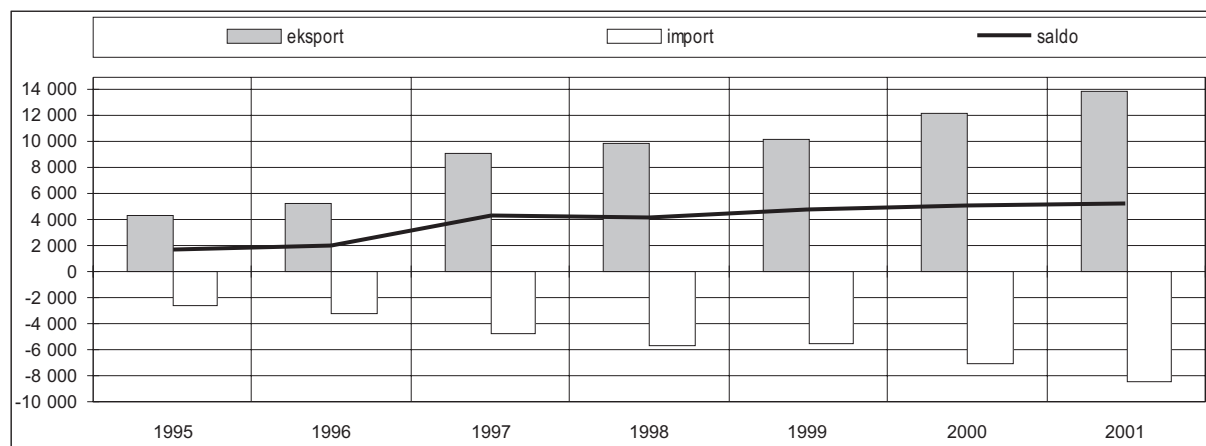
Veoteenuste eksport kasvas samas tempos teenuste ekspordi üldmahuga. Sellele aitas kaasa uute kaubaveoteenuste pakkujate lisandumine, eriti just aasta neljandas kvartalis. Reisijateveo ekspordi kasv (6,6%) oli 2000. aastaga võrreldes aeglasem (vt joonis 5), jäädes teist aastat järjest alla ka impordi kasvule (29%). Sellele vaatamata ületas reisijateveo ekspordi maht importi 1,6 miljardi krooni võrra.

Tabel 13. Teenuste eksport olulisemate teenuseliikide järgi

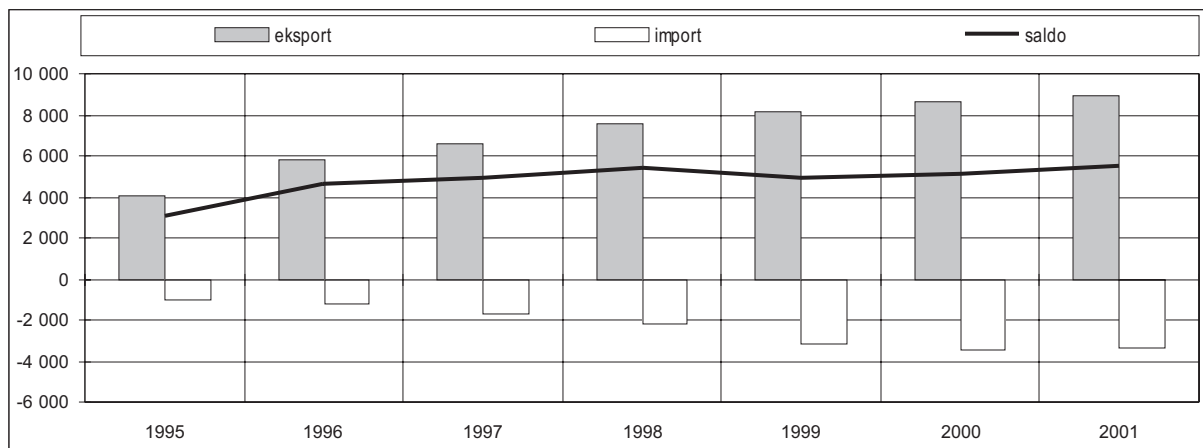
	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2000	2001	2000	2001	2001/2000
Veoteenused	12 278,7	13 866,5	48,2	48,2	12,9
sh kaubavedu	5 297,8	6 817,8	20,8	23,7	28,7
reisijatevedu	2 533,4	2 699,4	9,9	9,4	6,6
muud veoteenused	4 447,5	4 349,3	17,5	15,1	-2,2
Reisiteenused	8 585,8	8 895,8	33,7	30,9	3,6
Ehitusteenused	665,4	1 366,3	2,6	4,7	105,3
Äriteenused	2 843,6	3 378,5	11,2	11,7	18,8
Valitsusteenused	72,7	155,2	0,3	0,5	113,5
Muud	1 039,6	1 129,4	4,1	3,9	8,6
Teenused kokku	25 485,8	28 791,7	100,0	100,0	13,0

Tabel 14. Teenuste import olulisemate teenuseliikide järgi

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2000	2001	2000	2001	2001/2000
Veoteenused	7 128,1	8 530,3	43,7	45,0	19,7
sh kaubavedu	5 120,8	6 346,1	31,4	33,5	23,9
reisijatevedu	830,2	1 073,7	5,1	5,7	29,3
muud veoteenused	1 177,1	1 110,5	7,2	5,9	-5,7
Reisiteenused	3 458,0	3 351,0	21,2	17,7	-3,1
Ehitusteenused	298,8	546,5	1,8	2,9	82,9
Äriteenused	3 002,5	3 531,5	18,4	18,6	17,6
Valitsusteenused	1 542,9	1 898,4	9,5	10,0	23,0
Muud	865,2	1 096,1	5,3	5,8	26,7
Teenused kokku	16 295,5	18 953,8	100,0	100,0	16,3

Joonis 5. Veoteenuste bilanss (mln kr)

Reisiteenuste ekspordi kasv oli 2001. aastal suhteliselt tagasihoidlik (ligi 4%), import aga kahanes samal määral (vt joonis 6). Mõõduka kasvutempo üks põhjus on metodoloogilist laadi (turismistatistika korrigeerimine). Ka piiriületuste statistika näitab Eestisse saabunud soomlaste ja rootslaste külastuste (ja kulutuste) vähenemist. Reisiteenuste ekspordi kasv toimus teiste Euroopa Liidu liikmesriikide ja Venemaa külaliste kulutuste suurenemise arvel. Reisiteenuste impordi kahanemine võib olla seotud kodumaise turismi arengu ja ilusa suvega.

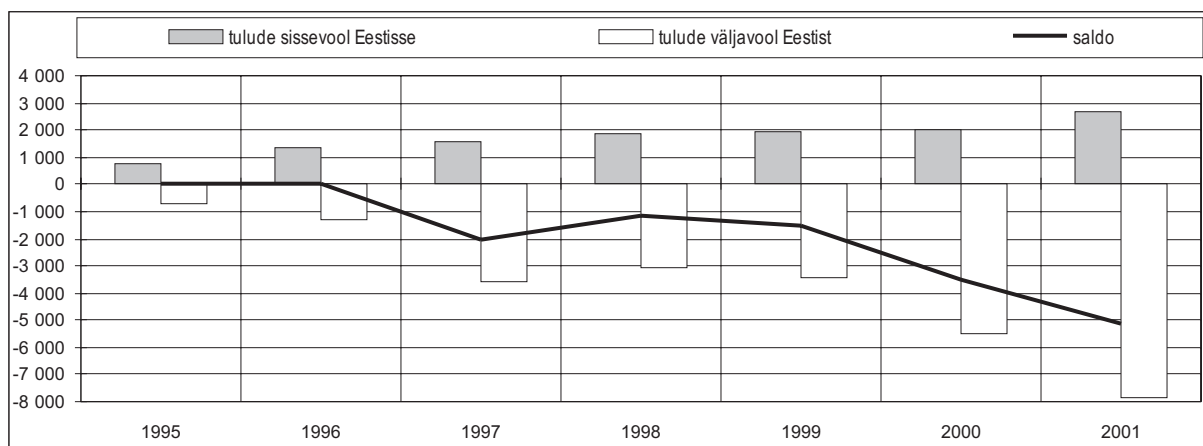
Joonis 6. Reisiteenuste bilanss (mln kr)

Tulud

Tulude bilansi puudujääk oli 5,1 miljardit krooni, suurenedes aastaga ligi poole võrra. Peaaegu kogu juurdekasv langes otseinvesteeringutulu väljavoolu kasvu arvele. Tulude väljavoolu kasvu pidurdas portfelliinvesteeringutulude ja töötajate kompensatsioonide (mitteresidentidele makstud töötasu) ülejääkide suurenemine, kuid nende osatähtsus tulude bilansis jäi alla 10% (vt tabel 15 ja joonis 7).

Tabel 15. Tulude bilanss (mln kr)

	Saldo (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2000	2001	2000	2001	2001/2000
Tulu otseinvesteeringutelt	-3 278,1	-5 165,4	94,1	100,8	57,6
sh tulu põhikapitalilt	-3 144,8	-4 951,1	90,3	96,6	57,4
tulu võlgadelt (intressid)	-133,3	-214,3	3,8	4,2	60,8
Tulu portfelliinvesteeringutelt	317,5	458,7	-9,1	-9,0	44,5
Tulu muudelt investeeringutelt	-534,8	-510,4	15,4	10,0	-4,6
Muud tulud	12,0	92,8	-0,3	-1,8	673,3
Tulud kokku	-3 483,4	-5 124,3	100,0	100,0	47,1

Joonis 7. Tulude bilanss (mln kr)

Tulude sissevool Eestisse kasvas 2001. aastal 0,7 miljardi krooni võrra ehk 34%, olles tingitud põhiliselt portfelliinvesteeringute tulu 58%lisest kasvust. Soodsalt mõjus ka töötajate kompensatsioonide 2,8kordne kasv (vt tabel 16).

Tabel 16. Tulude sissevool Eestisse

	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2000	2001	2000	2001	2001/2000
Tulu otseinvesteeringutelt	223,8	158,7	11,1	5,9	-29,1
sh tulu põhikapitalilt	93,4	51,7	4,7	1,9	-44,6
tulu võlgadelt (intressid)	130,4	107,0	6,5	4,0	-17,9
Tulu portfelliinvesteeringutelt	1 028,4	1 621,4	51,2	60,1	57,7
Tulu muudelt investeeringutelt	717,4	809,4	35,7	30,0	12,8
Muud tulud	38,4	108,7	1,9	4,0	183,1
Tulude sissevool kokku	2 008,0	2 698,2	100,0	100,0	34,4

Tulude väljavool Eestist kasvas 2,3 miljardi krooni võrra ehk 43% (vt tabel 17). Siinjuures tuleb märkida, et kui Eestisse otseinvesteeringutena paigutatud põhikapitalilt teenitud tulu moodustas 2001. aastal 5 miljardit krooni, siis 3,8 miljardit krooni sellest ei läinud tegelikult Eestist välja, vaid reinvesteeriti uuesti ettevõtetesse ja selle võrra suurenes nende omakapital. See näitab usaldusväärse kasvu Eesti majanduskeskkonna suhtes ja loob võimalusi majandustegevuse laienemiseks Eestis.

Tabel 17. Tulude väljavool Eestist

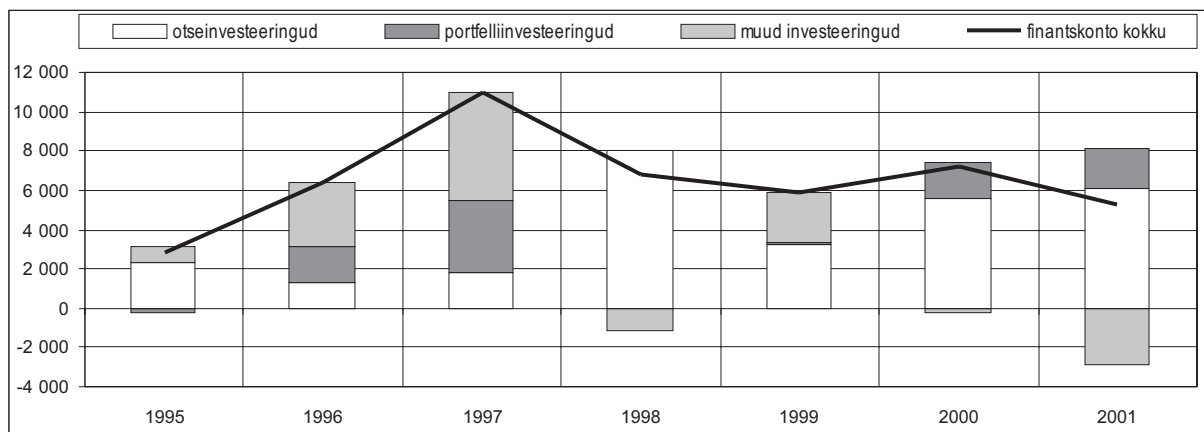
	Maht (mln kr)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2000	2001	2000	2001	2001/2000
Tulu otseinvesteeringutelt	-3 501,9	-5 324,1	63,8	68,1	52,0
sh tulu põhikapitalilt	-3 238,2	-5 002,8	59,0	64,0	54,5
tulu võlgadelt (intressid)	-263,7	-321,3	4,8	4,1	21,8
Tulu portfelliinvesteeringutelt	-710,9	-1 162,7	12,9	14,9	63,6
Tulu muudelt investeeringutelt	-1 252,2	-1 319,8	22,8	16,9	5,4
Muud tulud	-26,4	-15,9	0,5	0,2	-39,8
Tulude väljavool kokku	-5 491,4	-7 822,5	100,0	100,0	42,5

Ülekanded

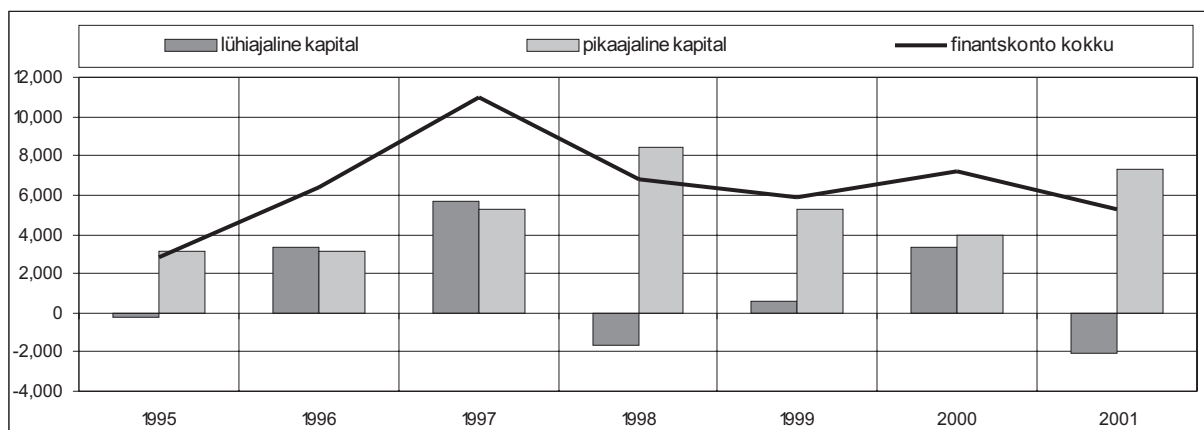
Ülekannete bilansi positiivne saldo oli 2001. aastal 2,9 miljardit krooni, olles 0,6 miljardi krooni võrra suurem kui aasta varem. Põhiline juurdekasv saavutati valitsusülekannete positiivse saldo arvel. Eraülekannete krediti ja deebet kasvasid eelmise aastaga võrreldes vastavalt 9 ja 10%, mis jättis eraülekannete positiivse saldo 2000. aasta tasemele.

KAPITALI- JA FINANTSKONTO

Kapitali- ja finantskonto ülejääk oli 5,3 miljardit krooni. Positiivne oli otseinvesteeringute ja portfelliinvesteeringute saldo. Eelmise aastaga võrreldes suurenes aga märkimisväärselt muude investeeringute puudujääk. Finantskontost annavad ülevaate joonised 8 ja 9.

Joonis 8. Muutused välisinvesteeringukapitali voogude struktuuris (mln kr)

Joonis 9. Finantskonto tähtajaline struktuur (mln kr)

Otseinvesteeringud

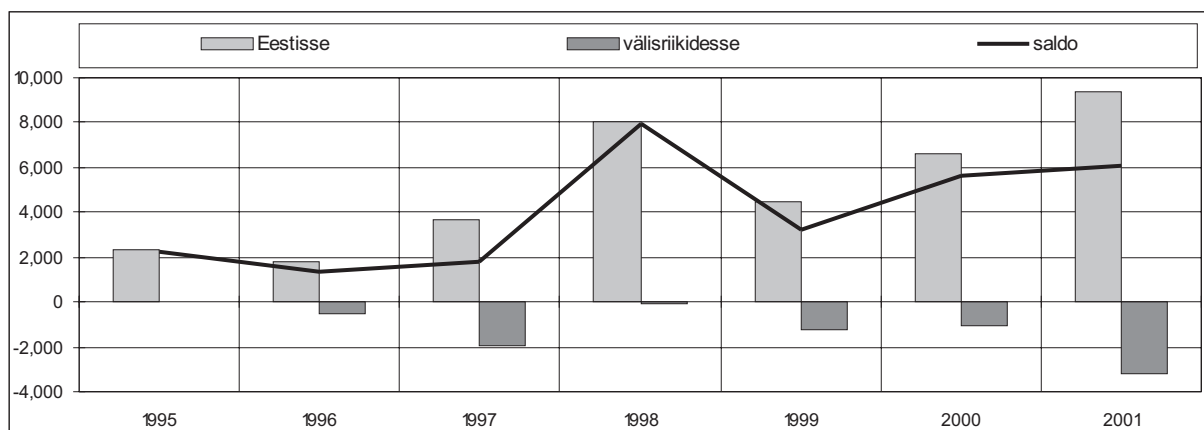
Otseinvesteeringute seisukohalt kujunes 2001. aasta üledukaks, mis väljendus rekordilises sisse- ning väljavoolus. Otseinvesteeringute saldo jäi 2001. aastal 6,1 miljardi krooni ulatuses positiivseks. Mitteresidendid investeerisid Eestisse 9,4 miljardit krooni ja Eesti otseinvesteeringud välismaal kasvasid 3,2 miljardi krooni võrra (vt tabel 18 ja joonis 10). Otseinvesteeringute netovood katsid peaaegu täielikult jooksevkonto puudujäägi.

Otseinvesteeringute sissevool Eestisse kasvas varasema aastaga võrreldes 41%. Kolmandik pikaajalistest finantsinvesteeringutest paigutati tütar(sidus)ettevõtjate aktsia(osa)kapitali. 2000. aastaga võrreldes kahekordistusid nii reinvesteeringute tulu kui ka laenukapitali netojuurdevool. Suurima osakaaluga otseinvesteeringute sissevoolus oli välisosanikele kuuluv osa jaotamata

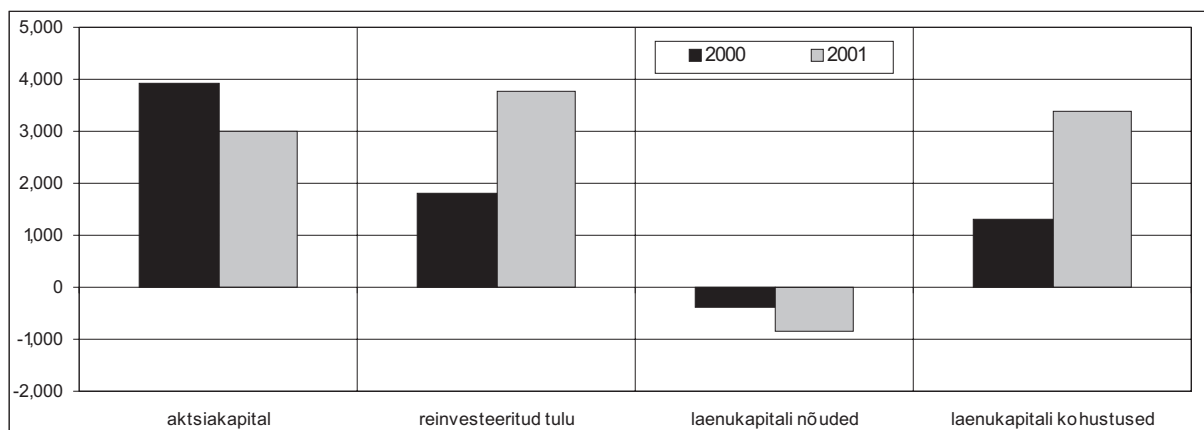
kasumis (40%). Reinvesteeritud tulude jätkuv kasv näitab Eestis valitsevat soodsat investeerimiskliimat. Suurimad kasumid teeniti töötleva tööstuse ning finantsvahenduse sektoris. Laenukapitali netojuurdevool kasvas 2,6 miljardi krooni võrra, millest suurima juurdekasvuga eelneva aastaga võrreldes olid pikaajalised kohustused otseinvestori ees (vt joonis 11).

Tabel 18. Otseinvesteeringute struktuur

	Eestisse				Välismaale			
	mln kr		Osatähtsus (%)		mln kr		Osatähtsus (%)	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Aktσια(osa)kapital	3 925,3	3 011,3	59,1	32,2	-579,7	-1 904,2	55,6	58,7
Sissevool	5 210,2	4 279,1	78,4	45,8	625,7	263,3	-60,0	-8,1
Väljavool	-1 284,9	-1 267,8	-19,3	-13,6	-1 205,4	-2 167,5	115,6	66,9
Reinvesteeritud tulu	1 815,2	3 782,4	27,3	40,4	-65,9	-14,7	6,3	0,5
Nõuded	-3 794,4	-3 908,0	-57,1	-58,8	-175,6	-218,7	-2,6	-3,3
Kohustused	5 609,6	7 690,4	84,4	115,7	109,7	204,0	1,7	3,1
Laenukapital (neto)	1 012,6	2 566,1	15,2	27,4	-310,4	-1 324,3	29,8	40,9
Kaubanduskrediit	161,4	-417,2	2,4	-4,5	140,6	-174,2	-13,5	5,4
Lühiajalised laenud	744,5	1 849,3	11,2	19,8	-203,4	-569,2	19,5	17,6
Pikaajalised laenud	106,7	1 134,0	1,6	12,1	-247,6	-580,9	23,7	17,9
Muud rahapaigutused	-108,6	-6,6	-1,6	-0,1	-87,1	1,8	8,4	-0,1
Kokku	6 644,5	9 353,2	100,0	100,0	-1 043,1	-3 241,4	100,0	100,0

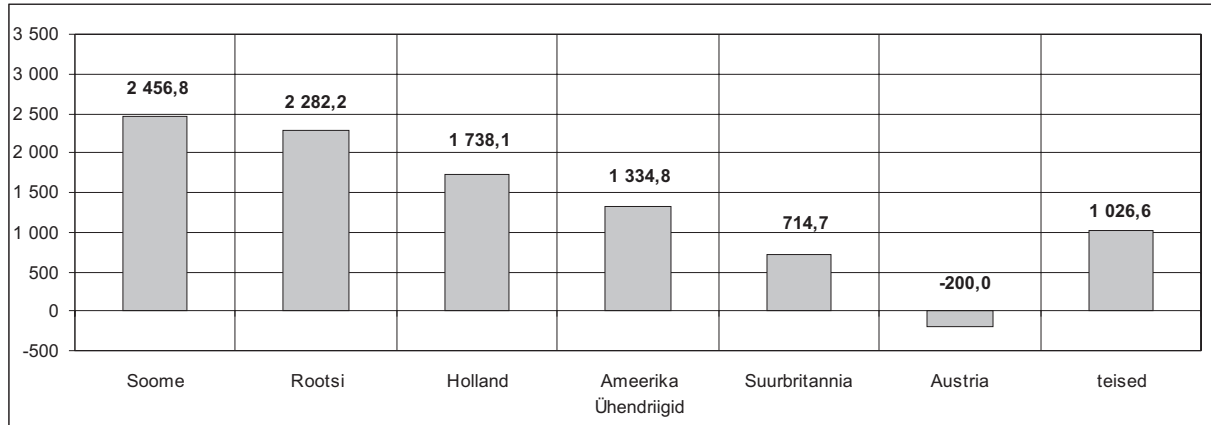

Joonis 10. Otseinvesteeringud (mln kr)

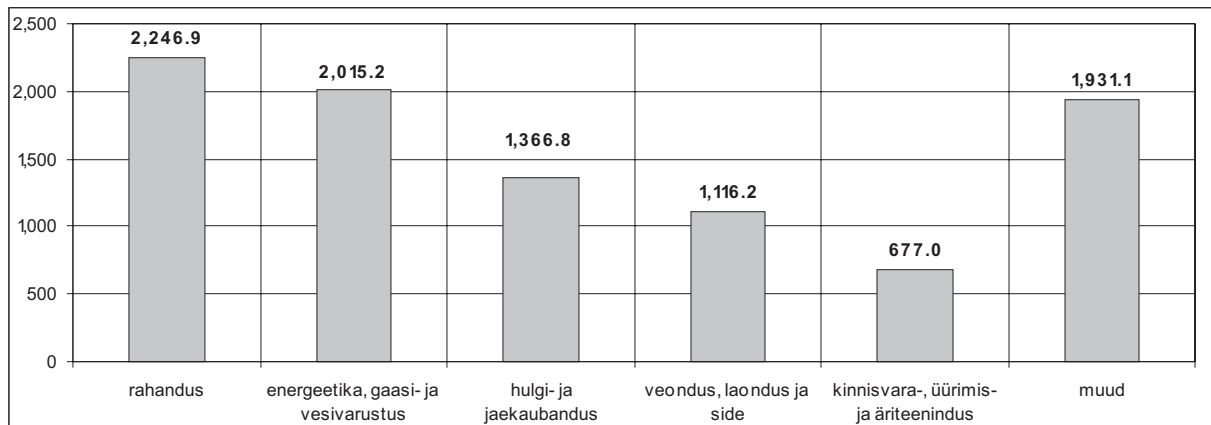

Joonis 11. Eestisse tehtud otseinvesteeringute struktuur (mln kr)

Ligi poole otseinvesteeringute juurdevoolust moodustasid Soome ja Rootsi investorite rahapaigutused, märkimisväärselt kasvasid Hollandi, Ameerika Ühendriikide ja Suurbritannia investeeringud. Tegevusvaldkondadest eelistati finantsvahendust, energeetikat, gaasi- ja vesivarustust ning hulgi- ja jaekaubandust. Ka veonduse, laonduse ja side ettevõtjatesse tehtud finantsinvesteeringud olid märkimisväärsed (vt joonis 12 ja 13).

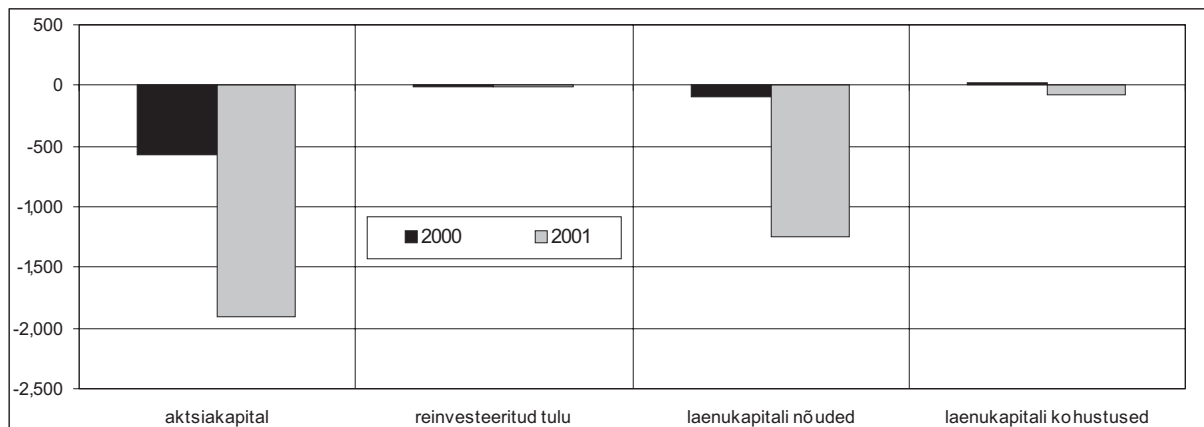
Joonis 12. Eestisse tehtud otseinvesteeringute struktuur riigiti 2001. aastal (mln kr)

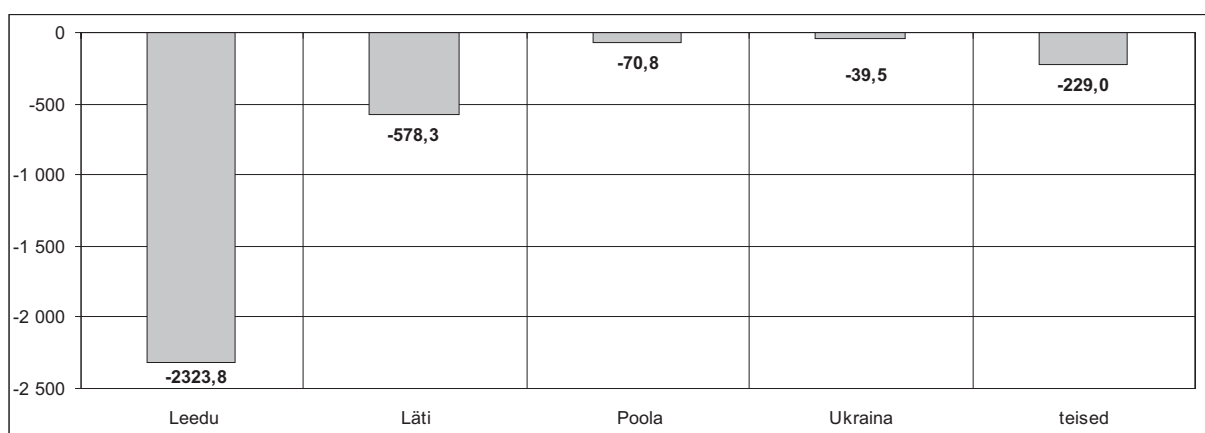
Joonis 13. Eestisse tehtud otseinvesteeringute struktuur tegevusalati 2001. aastal (mln kr)

Eesti ettevõtjate poolt **välismaale paigutatud otseinvesteeringud** kolmekordistusid 2000. aastaga võrreldes, olles mahukaimad maksebilansi koostamise ajaloo vältel. Ligi 60% väljavoolust suurendas residentsete ettevõtjate positsioone välismaal asuvate ettevõtjate aksia(osa)kapitalis. Välismaiste tütar(sidus)ettevõtjate jaotamata kasum kujunes aasta jooksul kokkuvõttes positiivseks 15 miljoni krooni ulatuses. Enam kui 40% otseinvesteeringute väljavoolust moodustas laenukapital. Sarnaselt eelnevale perioodile kasvasid võrdselt nii pika- kui ka lühiajaline laenukapital, kuid kaks korda suuremas mahus. Kaubanduskrediidi osas toimus märkimisväärne nõuete suurenemine tütar(sidus)ettevõtjate suhtes (vt joonis 14).

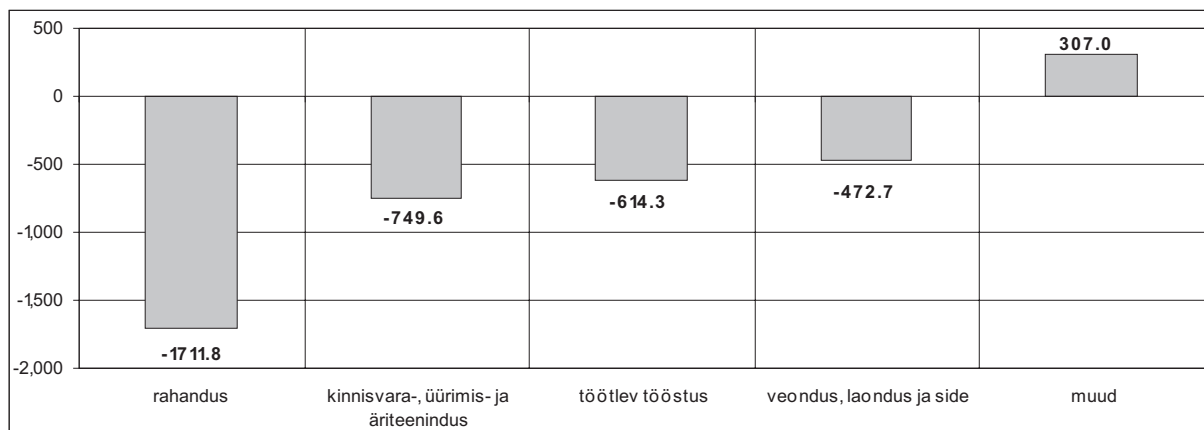
Investeerimisel eelistati 2001. aastal ülekaalukalt Leedu majandust. Endiselt olid aktuaalsed Läti tütar(sidus)ettevõtjad. Lisaks rahandussektorile kasvasid otseinvesteeringud ka kinnisvara-, üürimis- ja äriteeninduse valdkonnas ning töötlevas tööstuses (vt joonis 15 ja 16).

Joonis 14. Välismaale tehtud otseinvesteeringute struktuur (mln kr)

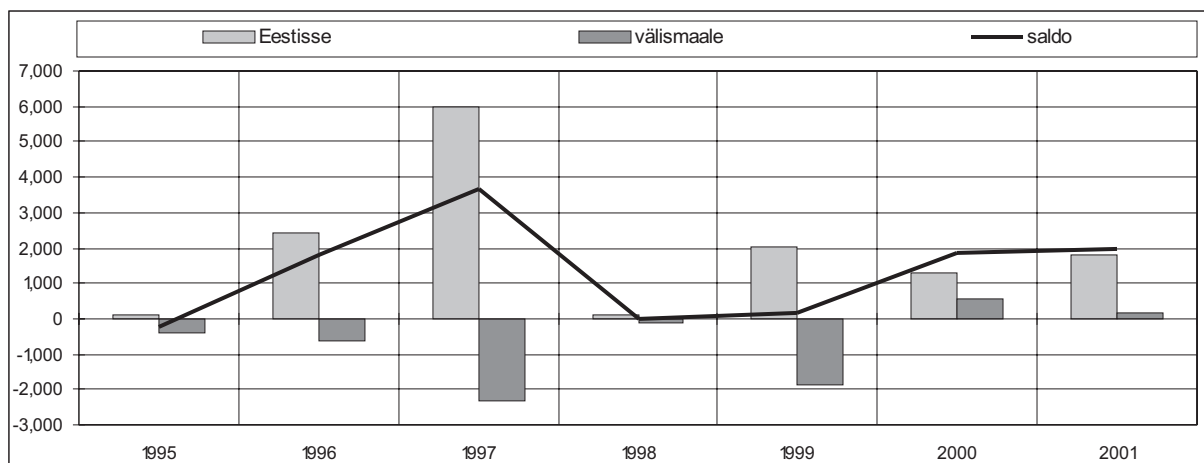
Joonis 15. 2001. aastal välismaale tehtud otseinvesteeringud riigiti (mln kr)

Joonis 16. 2001. aastal välismaale tehtud otseinvesteeringud tegevusalati (mln kr)

Portfelliinvesteeringud

Portfelliinvesteeringute netosissevool moodustas 2001. aastal 2 miljardit krooni, jäädes seega üldjoontes eelmise aastaga samale tasemele (vt joonis 17 ja tabel 19). Kapitali sissevoolu peamine põhjus selles vormis oli seotud võlaväärtpaberikohustuste kasvuga, kuid seda toetas ka aasta jooksul toimunud mitteresidentide investeeringute suurenemine omandiväärtpaberitesse.

Joonis 17. Portfelliinvesteeringud (mln kr)

Tabel 19. Portfelliinvesteeringud väärtpaperite liigi ja majandussektorite järgi (mln kr)

	Nõuded		Kohustused		Saldo	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Portfelliinvesteeringud kokku	573,0	182,2	1 281,9	1 793,0	1 854,9	1 975,2
sh omandiväärtpaperid	53,3	189,9	-538,8	570,5	-485,3	760,4
krediidasutused	-63,2	399,1	-674,9	429,1	-738,1	828,2
muud sektorid	116,7	-209,2	136,1	141,4	252,8	-67,8
võlaväärtpaperid	519,7	-7,7	1 820,7	1 222,5	2 340,4	1 214,8
keskpank		81,8				81,8
valitsussektor		-0,1	-69,7	-115,6	-69,7	-115,7
krediidasutused	493,0	437,0	1 711,5	933,4	2 204,5	1 370,4
muud sektorid	26,7	-526,4	178,9	404,7	205,6	-121,7

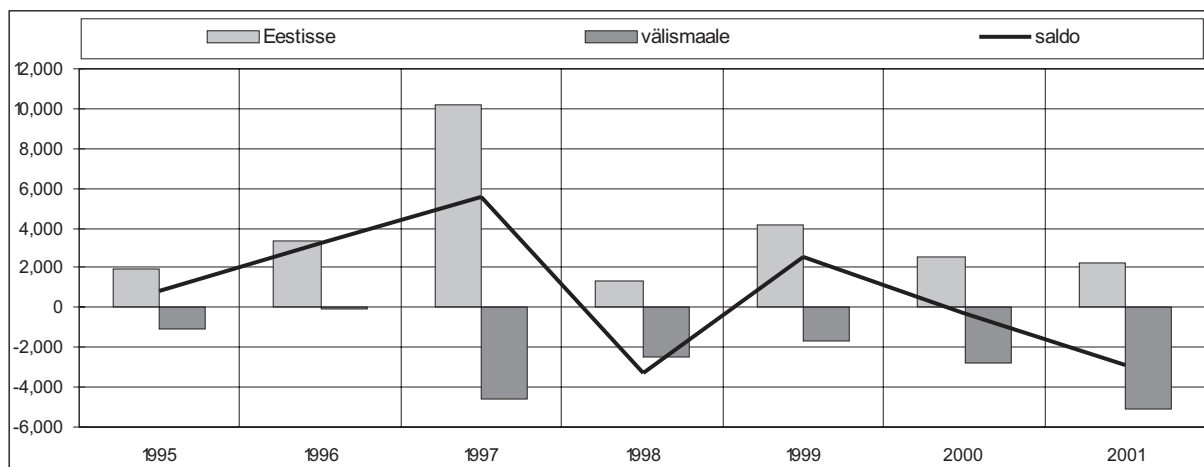
Portfelliinvesteeringunõuded vähenesid 2001. aasta jooksul 182 miljoni krooni võrra. Suurimat mõju avaldasid siin krediidasutuste investeeringute vähenemine välismaistesse võla- ja omandiväärtpaperitesse vastavalt 437 ja 399 miljonit krooni. Vaadeldaval perioodil aga suurenesid muu sektori ettevõtete omandi- ja võlaväärtpaperite nõuded 735 miljoni krooni võrra.

Portfelliinvesteeringukohustuste suurenemise läbi toimus kapitali sissevool ligikaudu 1,8 miljardi krooni ulatuses. Suurim muutus toimus krediidasutuste võlaväärtpaperikohustuste osas, mille kasv aasta jooksul oli 933 miljonit krooni. Täiendavalt emiteerisid võlakirju ka muu sektori ettevõtted, toetades võlaväärtpaperikohustuste kasvu 405 miljoni krooniga. Suuremahulisemad emissioonid toimusid just aasta esimeses pooles ning kaks viimast kvartalit enam olulisi muutusi kaasa ei toonud. Mitteresidentide investeeringud Eesti ettevõtete omandiväärtpaperitesse suurenesid 570 miljoni krooni võrra. Investeeringud suurenesid nii Eesti krediidasutuste kui ka muu sektori ettevõtete omandiväärtpaperitesse, vastavalt 429 ja 141 miljonit krooni.

Muud investeeringud

Muude investeeringute saldo oli 2001. aastal negatiivne ligikaudu 2,8 miljardi krooniga (vt joonis 18 ja tabel 20), erinedes seega märkimisväärselt eelnevast aastast, mil kapitali sisse- ja väljavool olid peaaegu tasakaalus. Aastal 2001 toimunud kapitali väljavool oli tingitud eelkõige suurenenud laenu andmisest mitteresidentidele, samuti valitsussektori, pankade ning muu sektori ettevõtete kasvanud hoiustest välismaistes krediidasutustes. Eelpool mainitud

välisaktivite kasvust põhjustatud kapitali väljavool ulatus ligikaudu 4,7 miljardi kroonini. Investeeringute sissevool toimus valdavalt pikaajalise kapitali vormis (vt tabel 21).

Joonis 18. Muud investeeringud (mln kr)

Tabel 20. Muud investeeringud kapitali liigi järgi (mln kr)

	Nõuded		Kohustused		Saldo	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Muud investeeringud kokku	-2 819,3	-5 048,8	2 596,6	2 212,7	-222,7	-2 836,1
sh kaubanduskrediit	-78,0	-797,3	1 080,9	-85,2	1 002,9	-882,5
laenud	-2 814,0	-2 183,4	-785,3	2 063,0	-3 599,3	-120,4
hoiused	-284,0	-1 951,3	1 955,4	81,4	1 671,4	-1 869,9
muu kapital	356,7	-116,8	345,6	153,5	702,3	36,7

Tabel 21. Muud investeeringud tähtaja järgi (mln kr)

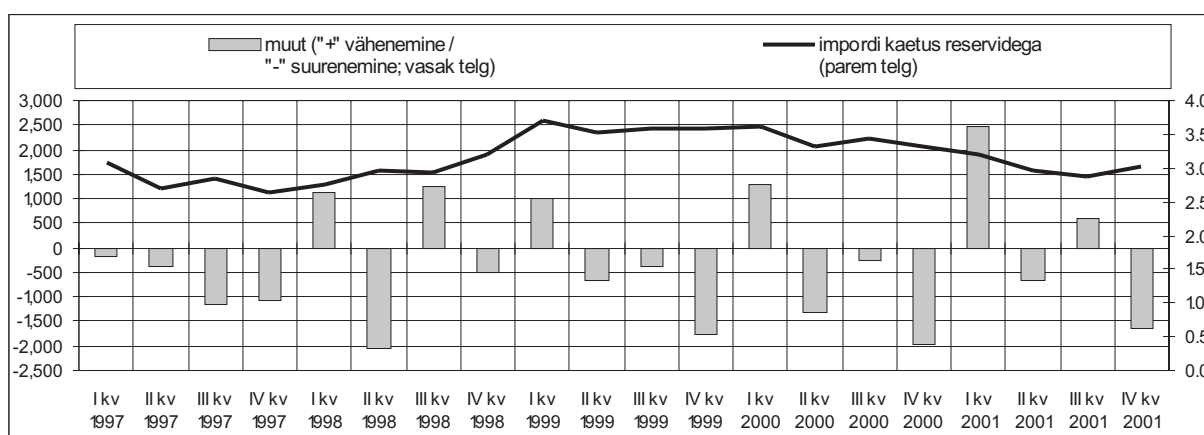
	Nõuded		Kohustused		Saldo	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Kokku	-2 819,3	-5 048,8	2 596,6	2 212,7	-222,7	-2 836,1
Pikaajaline kapital	-1 108,7	-237,8	-549,9	1 437,9	-1 658,6	1 200,1
keskpank			-4,1	-2,9	-4,1	-2,9
valitsussektor			-275,5	-128,2	-275,5	-128,2
krediidiasutused	-197,5	-127,0	-736,8	-206,9	-934,3	-333,9
muud sektorid	-911,2	-110,8	466,5	1 775,9	-444,7	1 665,1
Lühiajaline kapital	-1 710,6	-4 811,0	3 146,5	774,8	1 435,9	-4 036,2
keskpank	-154,6	-205,7	36,4	-89,2	-118,2	-294,9
valitsussektor	537,8	-305,1			537,8	-305,1
krediidiasutused	-894,9	-3 574,7	2 140,6	908,2	1 245,7	-2 666,5
muud sektorid	-1 198,9	-725,5	969,5	-44,2	-229,4	-769,7

Muude investeeringute nõuded suurenesid ligikaudu 5 miljardi krooni võrra. Sarnaselt eelnevale aastale kasvasid ka 2001. aastal nõuded just esimeste kvartalite jooksul (7,2 mld kr), viimases kahes kvartalis toimus nõuete vähenemine 2,2 miljardi krooni võrra. Krediidiasutuste poolt mitteresidentidele väljastatud laenud suurenesid aasta jooksul 2,8 miljardit krooni ning Eesti pankade ja ettevõtete poolt hoiustatud raha välismaal 1,6 miljardit krooni. Olulist mõju krediitiasutuste välisvarade suurenemisele avaldas ka kohustusliku reservi hoidmise korra muutmine. Lisaks suurendas valitsussektor rahapaigutusi välismaistes krediitiasutustes 0,3 miljardi krooni võrra. Aasta jooksul kasvasid märkimisväärselt ka kaubanduskrediidi nõuded, ulatudes perioodi lõpuks 0,7 miljardi kroonini. Muude nõuete kasv ulatus 116 miljoni kroonini.

Muude investeeringute kohustused suurenesid 2001. aastal 2,2 miljardi krooni võrra. Kõige suuremat mõju avaldasid siin Eesti ettevõtete ja krediidasutuste poolt mitteresidentidelt võetud laenud, vastavalt 1,8 ja 0,4 miljardit krooni. Muud kohustused kasvasid 153 miljoni krooni võrra ning olid peamiselt seotud pangandussektoriga. Kohustuste vähenemine toimus ainsana kaubanduskrediidi osas, kuid selle mõju jäi üldise suurenemistendentsi kõrval marginaalseks.

RESERVID

Maksebilansi reservid kahanesid 2001. aastal 730 mln kr, mis oli seotud Eesti rahapoliitilise raamistiku muutumisega. Seetõttu impordi kaetus reservidega 2001. aastal veidi kahanes (vt joonis 19).

Joonis 19. Kulla- ja välisvaluutareservide muut (mln kr) ja impordi kaetus reservidega (kvartalites)

EESTI RAHVUSVAHELINE INVESTEERIMISPOSITSIOON JA VÄLISVÕLG

31. detsembril 2001

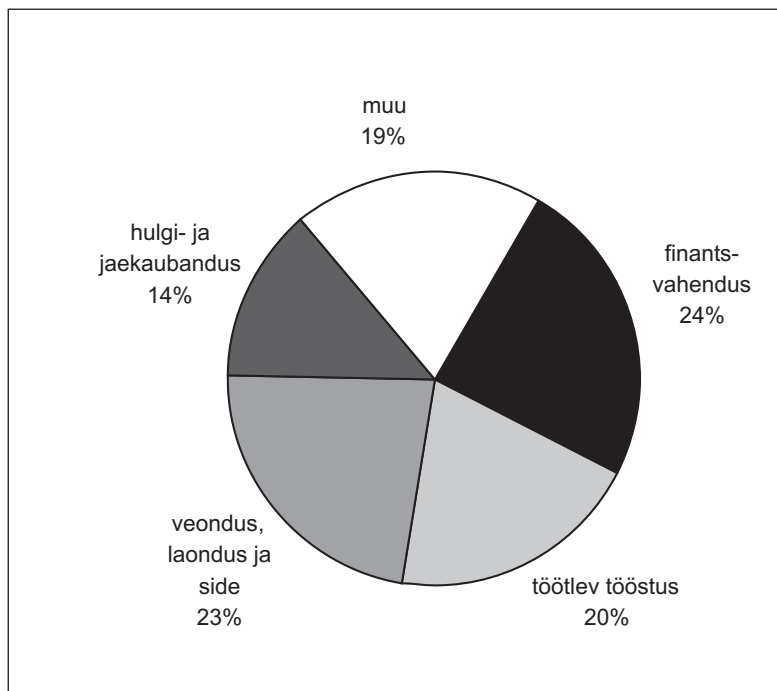
Soodne investeerimiskliima suurendas 2001. aasta jooksul Eestisse tehtavaid välisinvesteeringuid ligi kuuendiku võrra ning seisuga 31. detsember 2001 moodustasid need 105,6 miljardit krooni (111% oodatava sisemajanduse koguprodukti suhtes). 53% kõigist Eestisse tehtud välisinvesteeringutest ehk 55,8 miljardit krooni olid otseinvesteeringud, millest suurem osa välisvõlga ei suurenda (vt tabel 22).

Välisinvestoritele enim huvi pakkunud majandussektorid olid finantsvahendus (24% otseinvesteeringutest), veondus, laondus ja side (23%) ning töötlev tööstus (20%; vt joonis 20). Põhiline osa otseinvesteeringukapitalist tuli Rootsist (40%), Soomest (25%) ja Ameerika Ühendriikidest (9%; vt joonis 21). Mitmed investorid suurendasid otseinvesteeringuid portfelliinvesteeringute arvel, mistõttu Eesti portfelliinvesteeringukohustused omandiväärtpaberite vormis võrreldes 2000. a lõpuga kahanesid veidi, hoolimata väärtpaberite hindade tõusust.

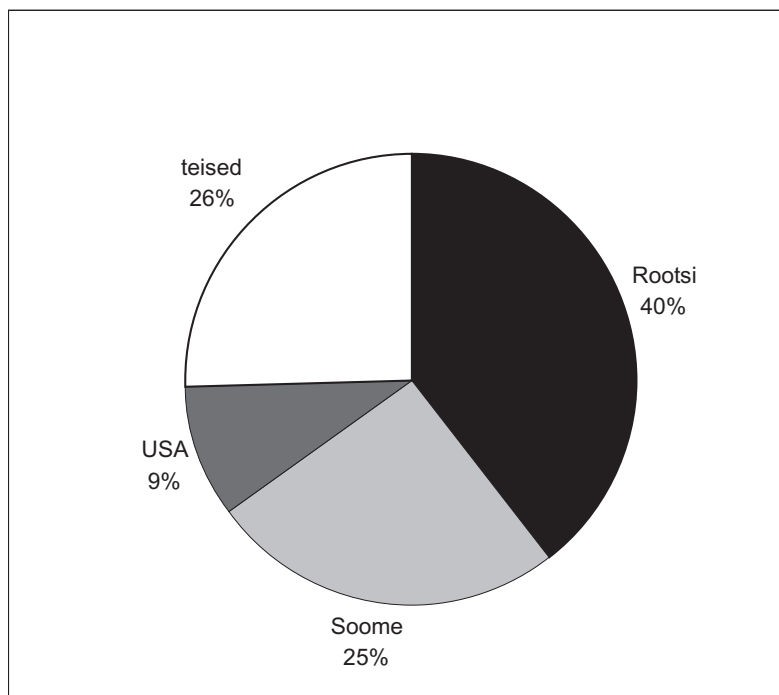
Tabel 22. Eesti rahvusvaheline investeerimispositsioon (mln kr)¹

	31.12.00	Osatähtsus (%)	31.12.01	Osatähtsus (%)
VÄLISNÕUDED (VÄLISAKTIVA)				
Otseinvesteeringud välismaal	4 357,6	9,9	7 586,4	14,8
Aksia(osa)kapital ja reinvesteeringud tulud	2 917,9	6,6	4 829,5	9,4
Muu kapital	1 439,7	3,3	2 756,9	5,4
Portfelliinvesteeringud välismaal	4 571,7	10,4	4 648,3	9,0
Omandiväärtpaberid	444,2	1,0	408,9	0,8
Võlaväärtpaberid	4 127,5	9,4	4 239,4	8,3
Pikaajalised	1 274,2	2,9	1 616,2	3,1
Lühiajalised	2 853,3	6,5	2 623,2	5,1
Tuletisinstrumendid	153,7	0,3	154,3	0,3
Muud investeeringud välismaal	19 360,3	44,0	24 424,2	47,5
Kaubanduskrediit	3 860,8	8,8	4 961,8	9,7
Laenud	7 000,9	15,9	9 239,8	18,0
Pikaajalised	3 617,1	8,2	3 954,9	7,7
Lühiajalised	3 383,8	7,7	5 284,9	10,3
Hoiused	7 975,5	18,1	9 734,9	19,0
Muud nõuded	523,1	1,2	487,7	0,9
Reservid	15 522,9	35,3	14 552,5	28,3
VÄLISNÕUDED KOKKU	43 966,2	100,0	51 365,7	100,0
VÄLISKOHUSTUSED (VÄLISPASSIVA)				
Otseinvesteeringud Eestis	44 483,9	49,1	55 820,7	52,9
Aksia(osa)kapital ja reinvesteeringud tulud	34 725,8	38,3	43 245,8	41,0
Muu kapital	9 758,1	10,8	12 574,9	11,9
Portfelliinvesteeringud Eestis	12 807,1	14,1	13 497,0	12,8
Omandiväärtpaberid	7 259,9	8,0	7 114,1	6,7
Võlaväärtpaberid	5 547,2	6,1	6 382,9	6,0
Pikaajalised	5 260,4	5,8	6 325,7	6,0
Lühiajalised	286,8	0,3	57,2	0,1
Tuletisinstrumendid	171,1	0,2	112,1	0,1
Muud investeeringud Eestis	33 187,4	36,6	36 129,5	34,2
Kaubanduskrediit	6 170,4	6,8	6 105,3	5,8
Laenud	16 973,3	18,7	19 332,3	18,3
Pikaajalised	13 921,5	15,4	15 493,7	14,7
Lühiajalised	3 051,8	3,4	3 838,6	3,6
Hoiused	8 018,7	8,8	8 099,9	7,7
Muud kohustused	2 025,0	2,2	2 592,0	2,5
VÄLISKOHUSTUSED KOKKU	90 649,5	100,0	105 559,3	100,0
RAHVUSVAHELINE NETOINVESTEERIMISPOSITSIOON	-46 683,3		-54 193,6	
sh lühiajaline positsioon	3 347,8		5 195,4	
pikaajaline positsioon	-50 031,1		-59 389,0	

¹ Vastavalt täiendava informatsiooni laekumisele on korrigeeritud eelnevate perioodide andmeid.

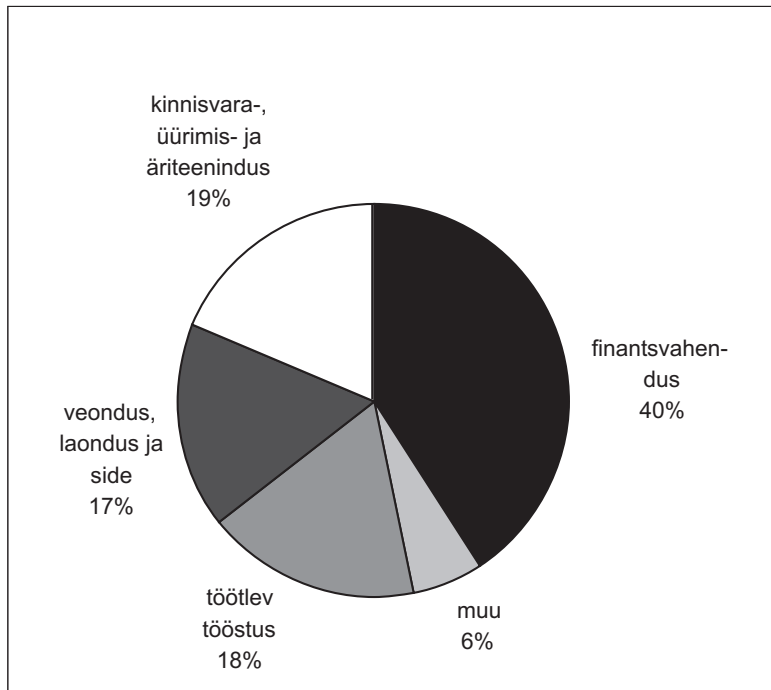
Joonis 20. Otseinvesteeringupositsioon Eestis tegevusalati 31. detsembril 2001

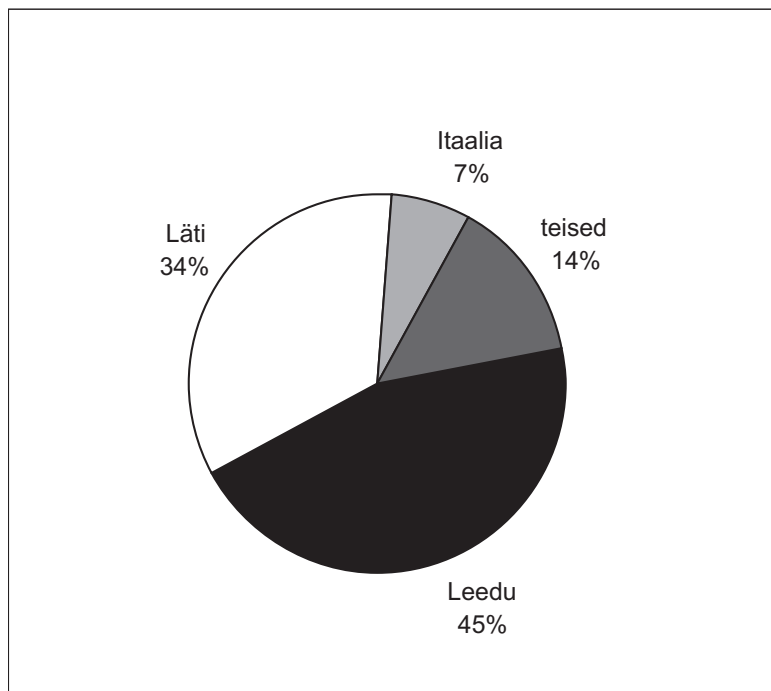
Joonis 21. Otseinvesteeringupositsioon Eestis riigiti 31. detsembril 2001

Eesti investeeringud välismaal moodustasid 2001. aasta lõpuks 51,4 miljardit krooni. Ligi pool sellest olid laenu- ja hoivus- ning üle veerandi keskpanga kulla- ja välisvaluutareservid. Eesti investeeringutes välismaal omandas üha suurema osatähtsuse otseinvesteeringukapital suurenedes aastaga 10%lt 15%ni. Vaadeldaval ajavahemikul suurenes Eesti otseinvesteeringute maht välismaal 74%. Põhilised majandussektorid olid Eesti investorite jaoks finantsvahendus (40% kõigist välismaale tehtud otseinvesteeringutest), kinnisvara-, üürimis- ja äriteenindus (19%), töötlev tööstus (18%) ning veondus, laendus ja side (17%; vt joonis 22). Riigiti on kõige enam

otseinvesteeringuid tehtud Leetu (45%) ja Läti (34%; vt joonis 23). Rahapoliitilise raamistiku muutuse tõttu kahanesid keskpanga kulla- ja välisvaluutareservid välismaal 1 miljardi krooni võrra.

Joonis 22. Eesti otseinvesteeringupositsioon välismaal tegevusalati 31. detsembril 2001

Joonis 23. Eesti otseinvesteeringupositsioon välismaal riigiti 31. detsembril 2001

Väliskohustuste ülekaalu tõttu oli Eesti netoinvesteeringupositsioon 2001. aasta lõpul 54,2 miljardi krooni ulatuses negatiivne (56,9% oodatava SKP suhtes).

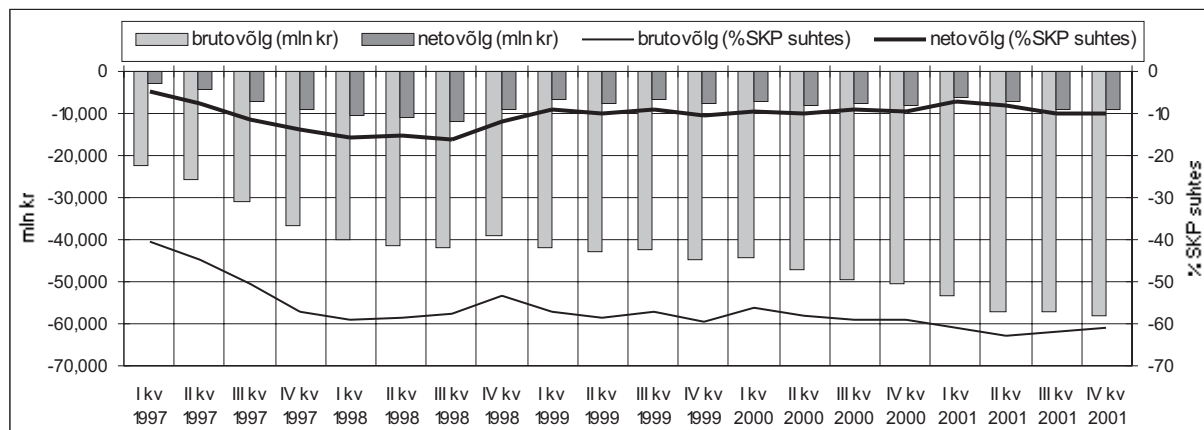
Eesti kõigi sektorite koguvälisvõlg oli 31. detsembril 58 miljardit krooni (60,8% oodatava SKP suhtes) ja netovälisvõlg (võla iseloomuga välisnõuete ja -kohustuste vahe) 9,2 miljardit krooni (alla 10% SKP suhtes). Aastaga suurenesid enim muu sektori pikaajalised

võlakohustused (vt tabel 23 ja joonised 24–25). Valitsussektori netovälisvõlg kahanes aastaga 0,5 miljardit krooni ja moodustas 1,3 miljardit krooni (vt joonis 26).

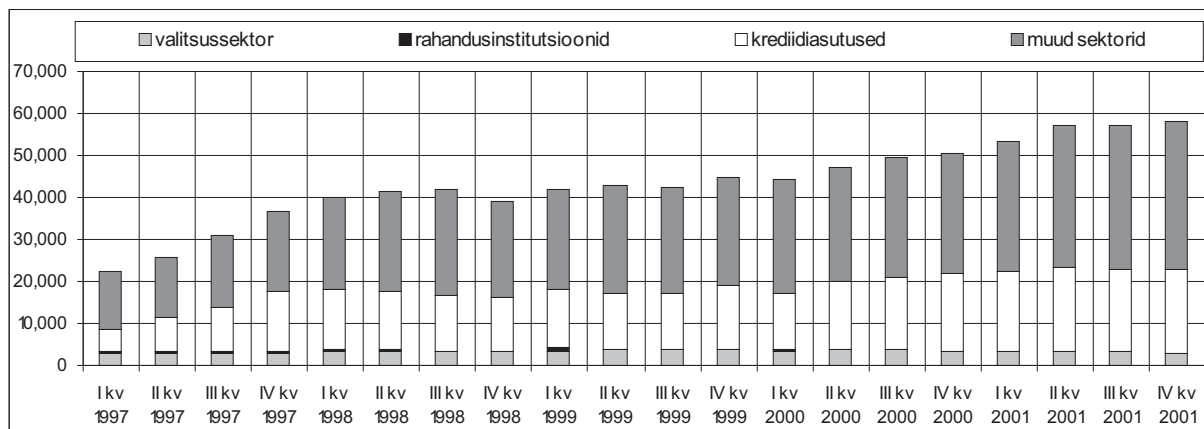
Tabel 23. Välisvõlg (mln kr)¹

	31.12.2000	%	31.12.2001	%
VÕLAKOHUSTUSED				
Lühiajalised	18 637,1	36,8	19 444,0	33,5
Valitsussektor				
Keskpank	49,9	0,1	17,4	0,0
Krediitiasutused	10 505,2	20,8	11 162,1	19,2
Muud sektorid	8 082,0	16,0	8 264,5	14,3
Pikaajalised	31 940,7	63,2	38 546,6	66,5
Valitsussektor	3 249,9	6,4	2 985,6	5,1
Keskpank	2,6	0,0		
Krediitiasutused	7 862,5	15,5	8 821,7	15,2
Muud sektorid	20 825,7	41,2	26 739,3	46,1
KOGUVÄLISVÕLG	50 577,8	100,0	57 990,6	100,0
VÖLANÕUDED				
Lühiajalised	34 040,2	80,1	37 587,0	77,0
Valitsussektor	1 471,0	3,5	1 734,6	3,6
Keskpank	15 501,6	36,5	14 616,6	29,9
Krediitiasutused	8 545,7	20,1	11 787,4	24,1
Muud sektorid	8 521,9	20,1	9 448,4	19,3
Pikaajalised	8 457,1	19,9	11 248,2	23,0
Valitsussektor				
Keskpank			16,9	0,0
Krediitiasutused	1 183,7	2,8	1 289,8	2,6
Muud sektorid	7 273,4	17,1	9 941,5	20,4
VÖLANÕUDED KOKKU	42 497,3	100,0	48 835,2	100,0
NETOVÄLISVÕLG				
Lühiajalised	15 403,1		18 143,0	
Valitsussektor	1 471,0		1 734,6	
Keskpank	15 451,7		14 599,2	
Krediitiasutused	-1 959,5		625,3	
Muud sektorid	439,9		1 183,9	
Pikaajalised	-23 483,6		-27 298,4	
Valitsussektor	-3 249,9		-2 985,6	
Keskpank	-2,6		16,9	
Krediitiasutused	-6 678,8		-7 531,9	
Muud sektorid	-13 552,3		-16 797,8	
NETOVÄLISVÕLG KOKKU	-8 080,5		-9 155,4	

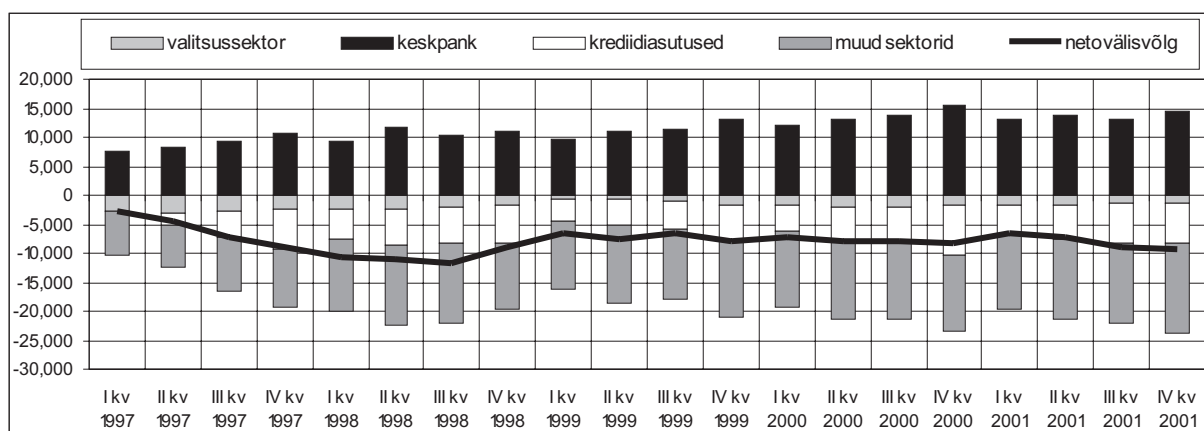
¹ Vastavalt täiendava informatsiooni laekumisele on korrigeeritud eelnevate perioodide andmeid.

Joonis 24. Eesti majanduse bruto- ja netovälisvõlg (mln kr, vasak telg) ja % SKP suhtes (parem telg)

Joonis 25. Eesti kogu välisvõlg majandussektorite järgi (mln kr)

Joonis 26. Eesti netovälisvõlg majandussektorite järgi (mln kr)

KLIENTIDE RAHVUSVAHELISED TEHINGUD EESTI PANGASÜSTEEMI VAHENDUSEL

Tehingute arv ja käive

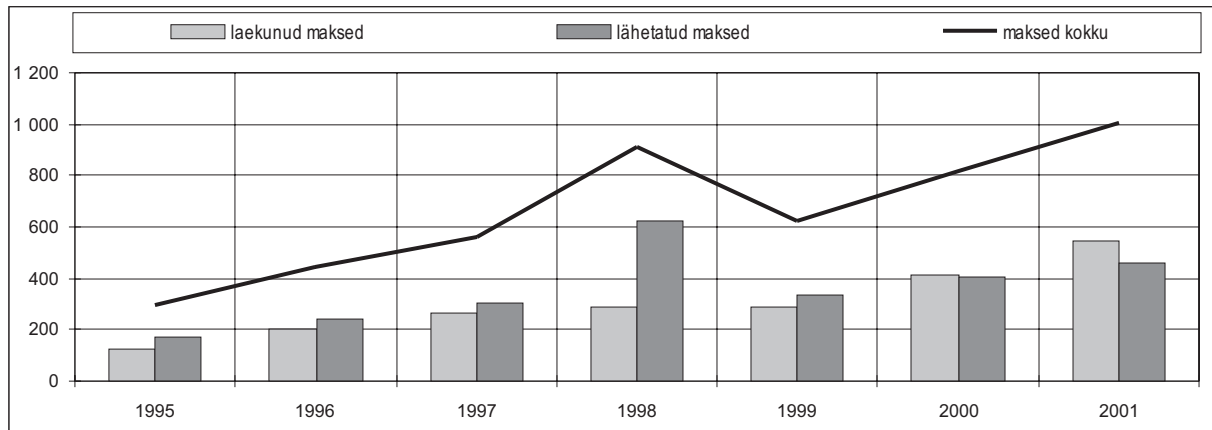
2001. aastal kasvas **rahvusvaheliste maksete**⁵ üldarv võrreldes 2000. aastaga ligi neljandiku võrra (vt tabel 24 ja joonis 27), seejuures laekunud maksete arv 32% ning lähetatud maksete arv 14%. Laekunud makseid oli arvuliselt viiendiku võrra rohkem kui lähetatud makseid.

Sarnase dünaamikaga oli ka **rahvusvaheliste maksete käive**: võrreldes 2000. aastaga suurenes laekuvate maksete käive 21% ja lähetatud maksete käive 15% (vt tabel 25 ja joonis 28). Nagu eelmisel aastalgi, oli 2001. aastal maksete käive intensiivsem aasta viimases kvartalis.

⁵ Rahvusvahelised maksed ei sisalda residentide omavahelisi ja mitteresidentide omavahelisi tehinguid.

Tabel 24. Rahvusvaheliste maksete arv

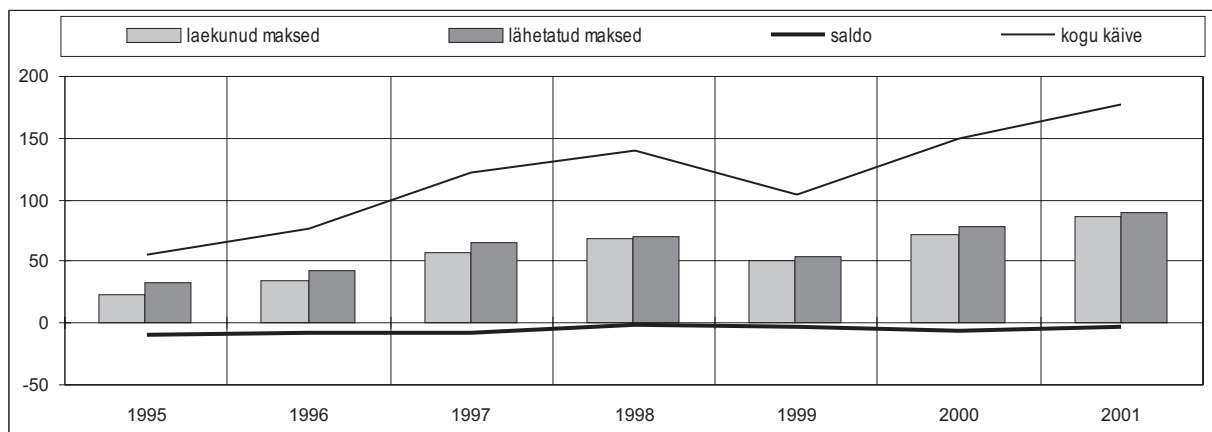
	tuh tk		Muut (%)
	2000	2001	2001/2000
Laekunud maksed	415	547	32
Lähetatud maksed	403	458	14
Kokku	818	1005	23

Joonis 27. Rahvusvaheliste maksete arv (tuh tk)

Tabel 25. Rahvusvaheliste maksete käive

	mld kr		Muut (%)
	2000	2001	2001/2000
Laekunud maksed	71,6	86,6	21,0
Lähetatud maksed	78,5	90,1	14,7
Kokku	150,1	176,7	17,7

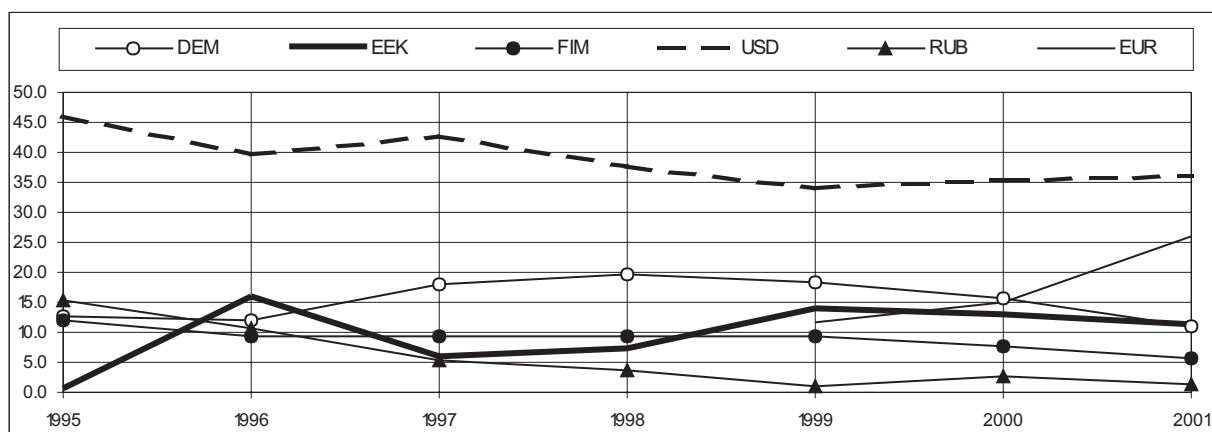

Joonis 28. Rahvusvaheliste maksete käive ja saldo (mld kr)

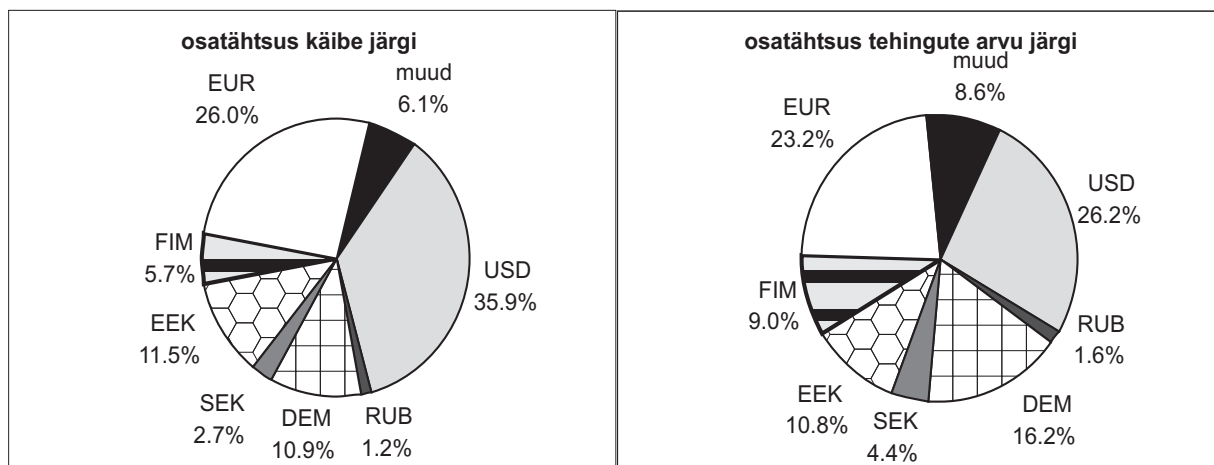
Keskmine laekunud makse suurus on viimase kolme aasta jooksul vähenenud, moodustades 2001. aastal 158 300 krooni (2000. aastal 172 700 kr). **Keskmine lähetatud makse** oli 196 500 krooni, jäädes enam-vähem 2000. aasta tasemele (195 000 kr).

Valuutade kasutamine⁶

Eesti kommertsbankade poolt 2001. aasta jooksul **rahvusvahelistes maksetes kasutatud peamiste valuutade järjestus käibe järgi** jäi 2000. aastaga võrreldes samaks (vt joonis 29 ja 30). Domineeriv vääring oli endiselt Ameerika dollar, mille positsioon jäi sisuliselt muutumatuks, moodustades 36% maksete kogukäibest. Olulisem muutus valuutade struktuuris oli jõuline euro osatähtsuse tõus 2000. aasta 15%lt 2001. aasta 26%ni. Euro tähtsuse kasv avaldas suurimat mõju Saksa margale, mille osatähtsus langes 16%lt 11%le. Mõnevõrra vähenes ka Eesti krooni, Soome marga ja Vene rubla osatähtsus. Rahvusvaheliste maksete sooritamisel oli Eesti krooni osatähtsus 12%, Soome margal 6%, Rootsi kroonil 3% ja Vene rublal 1,2%. Eriti intensiivistus välismaksete teostamine eurodes aasta viimases kvartalis, mil tema osatähtsus üldkäibes kasvas 32%ni.

Joonis 29. Valuutade kasutamine rahvusvahelistes maksetes (%)

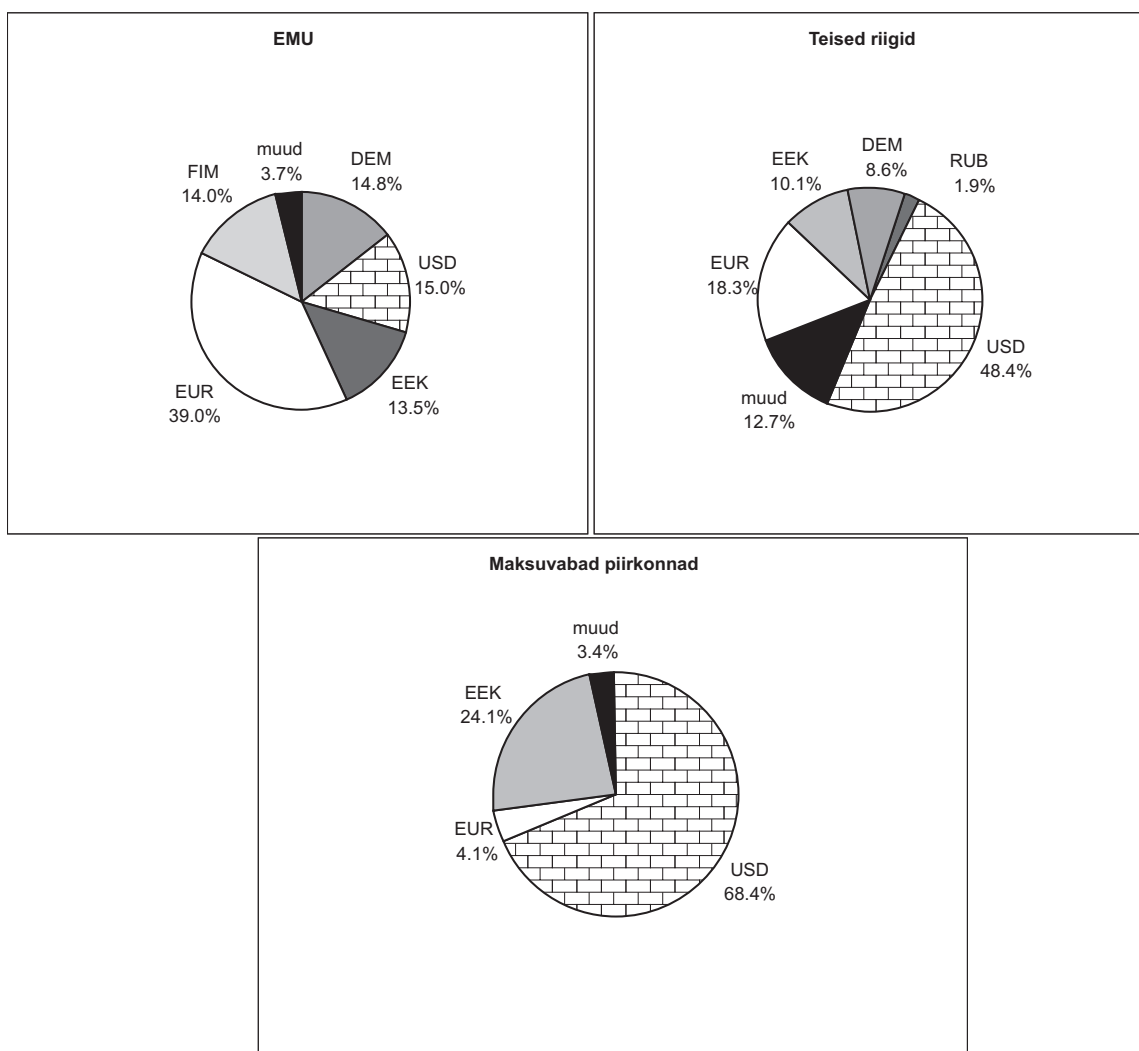

Joonis 30. Valuutade kasutamise osatähtsus käibe ja tehingute arvu järgi 2001.aastal (%)

Tehingute arvu järgi sarnanes valuutade kasutamine nende osatähtsusele käibe järgi. Kõige rohkem (9 pp) suurenes aastaga eurodes sooritatud tehingute arv, moodustades viimases kvartalis 30% tehingute koguarvust ja ületades 4 pp Ameerika dollari kasutamist maksete sooritamisel. Kõigi teiste enam kasutatud valuutade osatähtsus vähenes veidi 2000. aastaga võrreldes.

⁶ Valuutade lõikes analüüsi tehes on kogumist välja jäetud tehingud alla 100 000 Eesti krooni, kuna viimased on Eesti Pangas olevas statistikas üksnes Eesti kroonides, ning nende kaasamine moonutaks oluliselt üldpilti.

Valuutade osatähtsuse struktuur rahvusvahelistes maksetes oli riigiti erinev (vt joonis 31). **Euroopa Majandus-ja Rahaliidu (EMU) riikidega** sooritati 2001. aastal kõige rohkem makseid eurodes (36% tehingute arvust ja 39% käibest). Mõnevõrra erinev oli Saksa marga, Soome marga, Eesti krooni ja Ameerika dollari osatähtsuse järjestus tehingute arvu (DEM 21%; FIM 19%; EEK 11%; USD 9%) ja käibe (USD 15%; DEM 15%; FIM 14%; EEK 13,5%) järgi. Euro osatähtsus käibes tõusis aastaga 14,7 protsendipunkti Saksa marga 6,6 pp, Soome marga 4,7pp, Eesti krooni 1,7 pp ja Ameerika dollari 0,7 protsendipunktilise languse arvel. Ameerika dollari 15%line osatähtsus oli võrreldav 2000. aasta omaga (16%). **Tehingutes maksuvabade piirkondadega** kasutati põhiliselt kahte valuutat – Ameerika dollarit (50% tehingute arvust ja 68% käibest) ja Eesti krooni (46% ja 24%). 2000. aastaga võrreldes suurenes euro kasutamine 3 pp Eesti krooni kasutamise vähenemise arvel (-9 pp). **Ülejäänud riikide** puhul oli suurim Ameerika dollari osatähtsus (39% tehingute arvust ja 48% käibest), millele järgnesid euro (16 ja 18%), Saksa mark (13 ja 9%) ja Eesti kroon (9 ja 10%).

Joonis 31. Valuutade kasutamine rahvusvahelistes maksetes riigiti 2001. aastal (%)

MAKSEBILANSI PÕHIMÕISTED

Maksebilanss on statistiline aruanne, mis summeerib konkreetse riigi teatud perioodi jooksul sooritatud majandustehingud ülejäänud maailmaga. Perioodiks on tavaliselt kuu, kvartal või aasta.

Maksebilanss:

- kirjeldab välismajandustegevusest saadava sisemajanduse koguprodukti (SKP; ingl k *gross domestic product*; GDP), rahvusliku koguprodukti (RKP, ingl k *gross national product*; GNP) ning majanduses kasutada oleva tulu (rahvuslik koguprodukt tulude aspektist; ingl k *gross disposable income*; GDI) kujunemist;
- näitab välisfinantseerimisallikate struktuuri;
- aitab hinnata ja võrrelda riigi välismajanduslikku positsiooni teiste riikidega;
- aitab selgitada välisvaluutareservide muutumise põhjusi.

Maksebilansitehing on *üldjuhul* residendi ja mitteresidendi vaheline tehing, milleks ei ole üksnes raha liikumine. Maksebilanss ja rahvusvaheline investeerimispositsioon on koostatud, lähtudes *kahekordse kirjendamise põhimõttest* ning *tekkepõhisel alusel*. Kõik maksebilansitehingud kajastatakse *turuhindades*.

Resident:

- Eesti Vabariigi riigiorganid ja asutused kõige laiemas tähenduses (seadusandlik, täidesaatev ja kohtuvõim ning nende asutused, põhiseaduslikud institutsioonid), samuti kohalikud omavalitsusüksused ja nende asutused;
- välisriikides asuvad Eesti diplomaatilised, konsulaar- ja teised ametlikud esindused, samuti muud majandus- ja kommertstegevusega mittetegelevad Eesti asutuste ja organisatsioonide esindused välismaal;
- Eesti Vabariigi seadusega loodud avalik-õiguslikud juriidilised isikud ja nende asutused;
- Eestis registreeritud eraõiguslikud juriidilised isikud;
- Eesti õiguskorraga lubatud Eestis asutatud ja tegutsevad osalist õigusvõimet omavad isikute ühendused ja organisatsioonid, mis ei ole juriidilised isikud;
- Eestis registreeritud välismaa juriidiliste isikute filiaalid ja esindused;
- Füüsilised isikud:
 - a) Eestis elavad Eesti kodanikud;
 - b) Eestis elavad välismaalased, kellel on alaline elamisluba;
 - c) Eestis elavad välismaalased, kellel on tähtajaline elamisluba vähemalt üheks aastaks;
 - d) välisriikides õppivad või ravil viibivad punktides a)–c) nimetatud isikud, sõltumata õpingute või ravi kestusest;
 - e) välisriigis viibivad, immuniteeti ja diplomaatilisi privileege kasutavad Eesti Vabariigi diplomaadid, sõjaväelased, konsulaar- ja teiste ametlike esinduste töötajad ning nende perekonnaliikmed.

Mitteresident: kõik ülejäänud isikud, kes pole hõlmatud mõiste “resident” all.

Välisnõuded (-aktiva) on residentide nõuded mitteresidentidele. Nõueteks on näiteks residentsete pankade välismaal asuvad korrespondentarved, residentide poolt antud välislaenuid jne.

Väliskohustused (-passiva) on mitteresidentide nõuded residentidele, näiteks majandussektorite välisvõlgnevus, mitteresidentide valduses olevad residentide väärtpaberid jne.

F.o.b (ingl k *free on board*) **hind** näitab kauba maksumust ning kulutusi, mis on seotud kauba veo ja kindlustamisega eksportiva maa tollipiirini.

C.i.f (ingl k *cost, insurance, freight*) **hind** näitab kauba maksumust ning kulutusi, mis on seotud kauba veo ja kindlustamisega importiva maa tollipiirini.

Üldkaubanduse süsteemi (ingl k *general trade system*) rakendamisel võetakse kaubad arvele siis, kui nad ületavad tollipiiri.

Põhikaubanduse süsteemi (ingl k *special trade system*) rakendamisel võetakse kaubad arvele siis, kui nad lähevad sisekäibesse e vabasse ringlusse.

Otseinvesteeringutena käsitletakse Eesti maksebilansis investeeringuid, millega kaasneb investori oluline osalus, mis moodustab 10% või enam ettevõtja aktsia- või osakapitalist. Vastavalt rahvusvahelisele standardile kajastatakse otseinvesteeringutena ka laenusuhteid ja muid rahapaigutusi ettevõtja ja temas olulist osalust omavate investorite vahel, k.a kaubanduskrediit.

Tütarettevõtja on emaettevõtja poolt kontrollitav ettevõtja, milles emaettevõtja omab üle 50% lihtaktsiatest või osadest.

Sidusettevõtja on ettevõtja, milles teine ettevõtja omab 10–50% hääleõigusega aktsiatest või osadest.

Portfelliinvesteeringud on üldjuhul väärtpaberiinvesteeringud, mis jaotatakse omandi- ja võlaväärtpaberiinvesteeringuteks. Omandiväärtpaberiinvesteeringuga ei kaasne olulist osalust. Võlaväärtpaberiinvesteeringutena käsitletakse investeeringuid tagatud ja tagamata võlakirjadesse. Kuna Eestis on tuletisväärtpaberite (ostu- ja müügiõigust või -kohustust tõendavate väärtpaberite) osatähtsus väike, käsitletakse neid seni võlaväärtpaberiinvesteeringutena.

Tuletisinstrumendid on mingi finantsinstrumendi, indeksi või kaubaga seotud väärtpaberid, mis võimaldavad finantsriskidega turgudel kaubelda. Enamlevinud tuletisinstrumendid on *optsioonid, forwardid, futuurid, swapid*. Maksebilansis kajastatakse tuletisinstrumente majandussektorite lõikes, eraldi nõuete ja kohustuste kohta.

Muud investeeringud on kõik ülejäänud investeeringud, mis ei ole otse- ega portfelliinvesteeringud. Nende hulka kuuluvad:

– **kaubanduskrediit** – müüdud kaupade ja teenuste eest laekumata või tasumata summad ning ettemaksed, mida kajastatakse tekkepõhiselt nii maksebilansi kui ka rahvusvahelise investeerimispositsiooni (RIP) arvestuses;

– **laenu** – majandussektorite laenusuhted, kui need ei ole seotud otseinvesteeringutega;

– **sularaha ja hoiused** – mitteresidentide Eestis olevad pangaarved ning Eesti residentide välispankades olevad arved (ka need on oma olemuselt investeeringud välisriiki);

– **muud nõuded ja kohustused** on muud tähtjaks laekumata või tasumata summad (muu debitoorne ja kreditoorne välisvõlgnevus), mis tulenevad tekkepõhisest majandusarvestusest.

Reservid on riigi keskpanga kulla- ja välisvaluutavarud, mis moodustavad Eesti rahasüsteemis krooni kattevara.

Majandussektorid on välissektori statistikas jaotatud alljärgnevalt:

– **valitsussektor** – kesk- ja kohalike omavalitsuste haldusalasse kuuluvad riigivalitsemis- ning riigikaitseorganid; kesk- ja kohalike omavalitsuste eelarvest finantseeritavad teadus-, uurimis-, tervishoiu-, sotsiaalhooldus-, haridus-, kultuuri- ja spordiasutused ning riiklikud fondid ja sihtasutused;

– **rahandusinstituutsioonid** – Eesti Pank kui riigi keskpank;

– **krediidiasutused** – Eesti Panga litsentsi omavad kommerts pangad kui eraõiguslikud juriidilised isikud, kellel on õigus võtta avalikkuselt vastu rahalisi hoiuseid ja teisi tagasimakstavaid vahendeid ning anda oma vastutusel laene ja sooritada teisi krediidiasutuste seaduses loetletud tehinguid;

– **muud sektorid** – ülejäänud erasektor (ettevõtjad ja kodumajapidamised).

Rahvusvaheline investeerimispositsioon (RIP) on riigi kõigi majandussektorite välisfinantsnõuete ja välisfinantskohustuste konsolideeritud koondbilanss teatud kuupäeva seisuga.

Netoinvesteerimispositsioon on riigi kõigi majandussektorite välisfinantsnõuete ning välisfinantskohustuste vahe.

Lühiajaline positsioon on netoinvesteerimispositsioon, mille arvestuse aluseks on lühiajalised (maksetähtajaga üks aasta ja vähem) välisnõuded ja väliskohustused. Portfelliinvesteeringuid ja keskpanga reserve loetakse nende iseloomu tõttu kokkuleppeliselt lühiajalisteks, olenemata nende tegelikust tähtajast.

Pikaajaline positsioon on netoinvesteerimispositsioon, mille arvestuse aluseks on pikaajalised (maksetähtajaga üle ühe aasta) välisnõuded ja väliskohustused. Otseinvesteeringuid loetakse nende iseloomu tõttu kokkuleppeliselt pikaajalisteks.

Kogu(bruto)välisvõlg on riigi kõigi majandussektorite tagasimaksmisele kuuluvate väliskohustuste kogusumma.

Netovälisvõlg on riigi kõigi majandussektorite tagasimaksmisele kuuluvate, st võla iseloomuga välisnõuete ja väliskohustuste vahe. Võla iseloomuga ei ole investeeringud, millega kaasneb omandiõigus (neid kirjendatakse investeerimisobjekti omakapitali koosseisus). Nendeks on aktsia(osa)kapitali tehtud otse- ja portfelliinvesteeringud ning reinvesteeringud tulu (eelmise perioodi jaotamata kasum/kahjum, reservid ning fondiemissioon). Välisvõla koosseisu ei arvata ka keskpanga kullavarusid ega osalust Rahvusvahelises Valuutafondis (SDRid):

Instrument	Omakapitali komponent	Välisvõla komponent
Otseinvesteeringud: aktsia- ja osakapital	*	
Otseinvesteeringud: reinvesteeringud tulu	*	
Otseinvesteeringud: laenuvõtja- ja sidusettevõtjale		*
Portfelliinvesteeringud: omandiväärtpaberid	*	
Portfelliinvesteeringud: võlaväärtpaberid		*
Finantstuletised		
Muud investeeringud		*
Reservid: kuld		
Reservid: SDRid	*	
Reservid: muud reservaktivad		*

Maksebilansi jooksevkontol on krediidit- ja deebetkirjed välja toodud eraldi, finantskontol aga koos, st netokirjetena.

Maksebilansis kajastatakse välisfinantsnõuete suurenemist (k.a reservid) miinusmärgiga ning vähenemist plussmärgiga. Välisfinantskohustuste suurenemine kajastub plussmärgiga ning vähenemine miinusmärgiga.

Rahvusvaheliste maksetena (tehingutena) käsitletakse makseid, mille puhul:

- ühe osapoolse krediidasutus asub väljaspool Eesti Vabariiki või
- mõlema osapoolse krediidasutus asub Eestis, aga makse teostamise käigus kasutatakse väljaspool Eestit asuvat korrespondeeruvat krediidasutust või
- üks makse osapooltest on mitteresident.